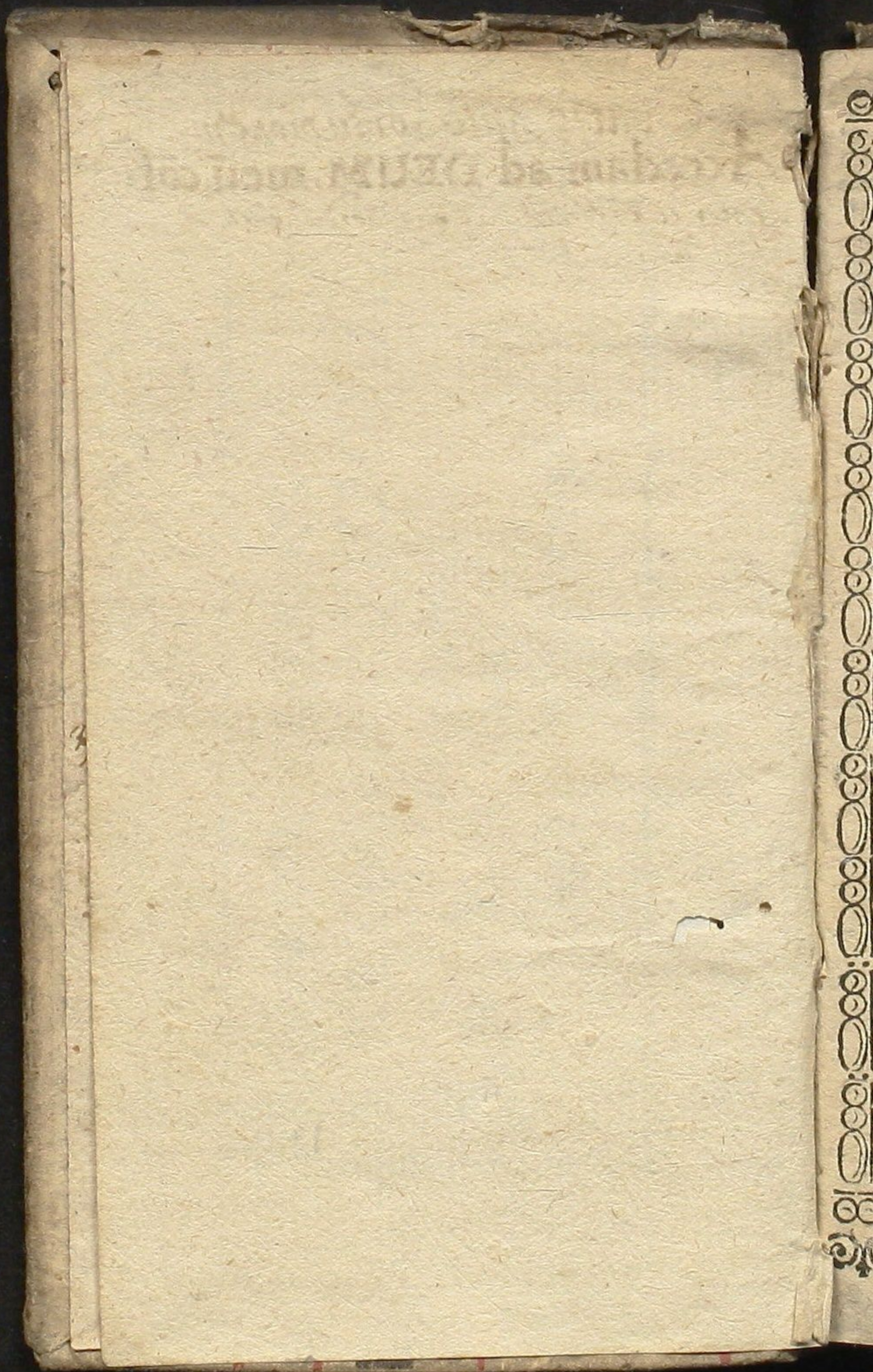

fecto, non audius
isses, esset vel fuisset
seimus vel fuisset
fuerunt

IV.
A. 188

EX BIBLIOTH.
NATIONIS HUNGAR.
VITEBERG.
IV A 188.
SIGNAT. cioloCCCXIII.
WK

Oratio ante Communionem.
Accedam ad DEUM meū cōfi-
denter, quia infinita sunt misericordia eius, ut scilicet
suar bonorum delictū

LOGICÆ
PERIPATETICÆ
PRÆCEPTA

*Ita perspicuè atq; breviter
Scholiis exemplisq; illustrata; ut qui-
vis latinè doctus ingenio &
memoriâ capere possit:
olim collecta*

à
CASP. BARTHO
LINO Malmogio
Dano.

*Nunc verò demum in usum
juventutis edita*

Editio Septima.

Anno M. DC. XXIX.

Prosapix antiquitate,
Virtutis splendore,

Et

Literarum peritiâ

Nobilissimo Domino

GEORGIO ERNESTO

WORM, Domino & To-
parchæ Dano in Wo-
ër, &c.

Fautori & amico colendissimo
S. P.

Casp. Bartholinus Doct.
Philosophus & Medicus.

PRÆFATIO.

Desiderata sunt hæc
multis, GENE
DNL. VVORMI
teticæ Præcepta bre
strata: quæ or
conflugib
genio
de
tentiâ abs me gestâ in Enchiridio
Logico Argentinæ olim edito, vel ex
Cæsaris Cremonini, viri celeberrimi
arbitrio arbitrabar: qui scripto testari
illud omnino probari sibi, ac juveni
esse valde accommodatum, non dubi
tavit. At cujus viri arbitrio? Incompa
rabilis illius & primarij hodie Phile
sophi Peripatetici Patavini, immo Euro
pæi; soloque tempore, neutiquam verò
eruditionis acumine, antecessoribus su
is Zabarellâ & Piccolomineo, posteri
oris. Alios tamen haut paucos audire
contigit, pro doctoribus magis facere
Enchiridion illud sentientes & censen

PRÆFATIO.

tes:quam junioribus, telam eam nondum exorsis. Ut ergo & his glacies, quod dicitur, scinderetur; suasere nonnulli, atque adeo persuasere. Regusto pluteos: exquiro & expromo inter adversaria, inter rejectanea, Præcepta hæc hinc inde dispersa: ceu Hippoliti membra recolligo, *tanquam novus Æsculapius: ad εὐταξίαν* reduco: tandemque fluctuantis adhuc auctoris manibus exprimit Typographus. Nec metus fuit; nè accederet mihi, quod Æsculapio, fulmen puta: malevolorum; non superum: Famæ; non vitæ infestum. Nam vel modo præfatio, quosdam puerilia talia labore meo indigna clamituros. Quos si morer, morus ego. Publicæ hostes sunt utilitatis: quam aut extinctam cuperent: aut faciebus duntaxat suis accensam. Vincat bonum publicum; cui velificari certum mihi. Nec videor mihi profecisse: nisi per me alii. Ut lumen non accenditur

tur

PRÆFATIO.

tur, nisi ut cuiusvis luceat: Sic eruditio
cujusvis merito utilis esse debet. Spe-
ro fore hunc libellum ob usum com-
pendiarium incipientibus. Eum verò
tibi, Nobilissime V V O R M I, sacratum
volo, quia modo nullum alium occur-
rit mentis munus, quod pro meritorū
tuorum in me copiā testandæ gratiæ
sit. Immò &, quia optimè de eo judica-
re potes, qui à puero hanc aliasque dis-
ciplinas in variis Daniæ, Germaniæ,
Belgii & Galliæ oris egregiè edoctus es,
viam præeunte. Præceptore tuo soler-
tissimo, Dn. Johanne Arnoldi de Fine,
Dano, artium & Philosophiæ Magistro
eximio, quippe cujus jamdudum in pu-
blico est Eruditio; amico meo non è
Multis. Ideò eos, qui non nisi probè in-
telligentibus scripta sua dedicabant,
imitatus tuo nomini hanc Logicam in-
scriptam volui, in discentium quidem
commoda brevem; sed dum brevis esse
laboravi, obscuritatem in simul declina-

PRÆFATIO.

re, stirpium sine nodo, sine spinâ ro-
sam facere conatus sum. Utinam auspi-
catò ! Voveo & tibi, Generose VVORMI,
tuisque fausta omnia. Dabã
Athe æi eucoreis

ANNO 00

I 0 c. XI.

PRO-

PROOEMIUM.

DE DEFINITIONE
NE ET DIVISIONE
LOGICÆ.

LOGICA est habitus intellectua-
lis, instrumentalis, ad indagandā
veritatem.

Dicitur ἀπὸ τοῦ λόγου à ratione seu dis-
cursu à noto ad ignotū. *Dialectica* verò
ἀπὸ τοῦ διαλέγεσθαι hoc est, differere, dis-
putare, cum alio colloqui de rebus, quæ
probabiliter in utramq; partem agitari
possunt. *Logica* verò totam ratiocinā-
di vim denotat; nec tantum de proba-
bilibus, sed etiam de necessariis agit, ubi
una tantum pars vera est. *Logica* ergo
se habet ut totum; quia & *Topicam* seu
Dialecticam includit, & artem demon-
strandi *Dialectica* ut pars, quæ agit

A 4

tantum.

tantum de Topicis & Probabilibus: Demonstrationem verò quæ necessaria argumenta adducit, excludit.

Logica autem est *habitus*, non corporis sed mentis ac *intellectus*, & quidem *instrumentalis*, Hoc est, ad alios habitus & facultates intelligendas conducens. Sive enim Philosophiæ operari vis sive Theologiæ, sive Medicinæ &c. Logicæ opus est.

Veritas, quæ ubiq; venanda Logicæ *opus* est seu *finis* externus, Opus vero seu *finis internus* principalis est *Syllogismus*; ad quem ferè omnia in Logicâ referuntur. Et quia de rebus omnibus ferè licet syllogismos construere; ideo *subjectum* seu materia, in quâ operatur Logicus est *omnis res* seu Ens omne; quatenus nimirum secundis notionibus substat: hoc est, quatenus hæc vel illa res prædicari vel subjici dicitur esse Genus vel Species & c. atq; ita ad syllogismum ordinari.

LOGICA dividitur in partem communem & propriam. Communis seu generalis explicat ea, quæ duntaxat Formæ syllogismi inserviunt. Hoc est: docet syllogismum formare in legitimâ figura & modo & c. non habito materiæ vel rei respectu, an sit vera vel falsa, necessaria vel probabilis, Mathematica vel Physica & c. Potest enim bonus syllogismus esse aliquis in forma, licet quoad materiam falsus sit. Quia vero Syllogismus constat ex Enunciationibus seu Propositionibus; hæc vero ex terminis vel vocibus simplicibus quæ in Prædicamentis habentur; Ad prædicamentorum autem doctrinam intelligendam conducunt Prædicabilia. Ideo hæc omnia ante syllogismum tractare convenit.

Pars propria explicat, quæ materiæ syllogismi inserviunt. Materia hæc vel est simpliciter vera & necessaria, unde fit syllogismus demonstrativus: vel

A 5 est

4 PRÆCEPTA

est contingenter vera seu probabilis; unde syllogismus fit Dialecticus seu topicus; vel est falsa; unde Sophisticus.

PARS COMMUNIS.

CAP. I.

De Prædicabilibus.

PRÆDICABILIA sunt notiones secunda simplices, ostendentes quomodo prima notiones de se invicem prædicari debent.

Prædicabile (quod aliàs universale dicitur) nomen habet, quod possit prædicare. *Prædicatum* autem est, quod actu jam prædicatur.

Notiones seu noemata idem sunt, quod conceptus vel imagines rerum in animo.

Notio talis est vel prima, vel secunda. *Prima est conceptus rei in animo immediatus*, ut cum animal vel hominem concipio mihi & imaginor. Hæ

autem

autem voces; Animal, homo, herba, ruta &c. dicuntur voces primæ notionis, vel primæ intentionis &c.

Notio secunda, est conceptus, qui mediante primâ rem representat, fitq; dum intellectus noster res varias inter se comparat, Ut: quando concipio animal, est notio seu conceptus primus. Quando verò considero hominem esse animal, equum esse animal &c. prædicetur; voco animal Genus, seu generalius & communius quid, hominem verò, equum &c, voco species. Atq; ita hæ voces genus, species, & consimiles in Logica dicuntur voces secundæ notionis vel secundi conceptus: quia non statim immediatè significant res ipsas.

Sint ergo secundæ notionis: Genus & Species. Sint primæ: Animal & homo: Animal Genus, homo Species. Ex generis jam & speciei naturâ scitur, quomodo animal & homo de se naturaliter prædicari debent. Nempe animal de homi-

ne.

ne prædicatur, hoc modo: Homo est animal; non è contra: Nam generaliora dicuntur seu prædicantur de specialioribus naturaliter.

PRÆDICABILIA sunt quinque, Genus, Differentia, Species, Proprium & Accidens.

GENUS est notio secunda simplex, denotans rem specie superiorem, quæ prædicatur de pluribus specie differentibus in questione, quid est, E.g.

Sit genus, Animal, quod est, res superior specie, nempe homine. Animal ergo dicitur seu prædicatur de pluribus speciebus, seu de pluribus speciebus, & quæ sub his continentur, ut de homine, equo, cane, &c. Dico enim homo est animal, equus est animal, canis est animal &c. Sic herba dicitur de ruta, salvia, majorana &c. in questione quid est. Ut quid est ruta? Respond. Est herba. Quid est homo?

Resp.

Resp Est Animal. Quamvis adhuc imperfecta hæc responsio.

Genus aliud est summum seu generalissimum; aliud medium seu subalternum.

Summum semper est Genus, quia aliud Genus supra se non habet: ut substantia.

Subalternum, est Genus respectu inferiorum; et species respectu superiorum. Ut animal respectu Hominis est Genus; respectu viventis est species. Sic de cæteris.

Ut hæc & sequentia faciliora fiant tyronibus, additur arbor Porphyriana prædicamenti substantiæ.

A d

b Substantia c Intelligentia

corporea a Incorporea d

b Corpus c Corpus non vivens.

animatum a Inanimatum d

b Vivens c planta

sensibile a Insensibile d

8 PRÆCEPTA

b Animal c Brutum
Rationale a Irrationale

Homo

β Petrus. Hic homo, filius Mariae
ε γ.

A est Genus summum, a, species ima,
a, Genera & Species subalternæ b, c, dif-
ferentiæ divisiivæ generum. A a. b, dif-
fer. constitutivæ specierum. a a. c, differ.
constitutivæ specierum. d β. γ, basis vel
radix, constans Individuis. Ab A ad Ba-
sin β γ, est longitudo vel lineæ rectæ
prædicamētalis, sed à b ad d, est latitudo.

DIFFERENTIA in genere est
quâ aliquid ab alio distinguitur. Est q̄
communis, Propria, vel propriissima.
Communis est, quâ aliquid differt ab
alio vel à seipso per accidens aliquod
separabile. Ut Petrus cum ebrius est,
differt ab alio sobrio; vel à seipso antea
sobrio.

Propria fit per accidens aliquod
difficulter

difficiliter, vel non separabile. Ut per
cicatricem, sinum nasum & c. unus ab
altero differt.

*Propriissima (ut rationale) est, quae
generi (ut animali) adjuncta speciem
certam (ut hominem) constituit, de
qua praedicatur in questione quale
quid.*

Hæc prædicabile constituit. E.g. Ra-
tionale est differentia propriissima ho-
minis, qua differt homo ab omnibus
aliis rebus, & prædicatur de homine in
quid juncta generi, & in quali si intelli-
gis qualitatem substantialem.

*SPECIES (ut homo) est quae de pluri-
bus numero differentibus (id est, Indi-
viduis) in questione quid est prædica-
tur immediatè. Ut: Quid est Petrus?
Completè respondeo, Est homo. Ita ho-
mo de Petro vel alio individuo dicitur
immediatè; at animal (Genus) mediante
homine.*

Species

*Species vel est subalterna, quæ i-
dem est, quod genus subalternum: vel
specialissima seu intima, quæ nunqu-
am est Genus. Hæc ante definita est;
estque species prædicabilis respectu in-
feriorum Individuorum; subjicibilis
respectu superiorum generum.*

*INDIVIDUUM est, quod uni-
vocè de uno solo prædicatur. Ideò præ-
dicabile non est, quia non de pluribus
dicitur. Quia verò basis est ordinis præ-
dicamentalis; hic ejus tractatio institu-
itur.*

Individuum est sextuplex.

1. *Signatum vel determinatum,
nomine proprio; Ut Petrus, Lipsia, Albis
&c.*

2. *Demonstrativum, est nomen Com-
mune cum pronomine demonstrati-
vo: Ut hîc homo, ille equus, hoc album
&c.*

3. *Circû scriptû seu περιγεγραμ-
μενον*

ab

ab officio vel alia re. Ut Dáicæ historiae scriptor pro Saxone Germanico sumitur; quia hic in Danorū historicis præcipuus & antiquus est.

4. *Hypotheticum, vel ex suppositione:* Ut filius Mariæ pro Christo, quia præsupponitur, Mariæ unicum fuisse filium.

5. Καὶ ἐξ ὅχου *certum aliquem communi voce nominamus.* Ut Apostolus pro Paulo, Philosophus pro Arist.

6. *Vagum constat signo particulari & voce communi.* Ut aliquis homo, vir quidam &c.

PROPRIU M est, quod non declarat quidditatem rei; soli autem inest, & conversim de re prædicatur, in quali accidentaliter & necessario. *quæ necessarius est speciei.*

E. g. Risibile est proprium hominis, sed non de ejus essentia seu quidditate. Soli autem homini inest immediate; mediatè etiam individuis pluribus.

Con.

Conversim de re prædicatur: Ut: Homo est risibilis, & risibile est homo. In quali accidental. secus quàm differentia. Et necessario secus quàm Accidens, quod contingenter prædicatur.

Proprium est quadruplex. Primo modo, est quod accidit soli alicui speciei, sed non omnibus ejus Individuis. Ut esse Logicum, competit soli homini, at non omnibus.

Secundo modo proprium est, quod competit omni Individuo, sed non soli speciei. Ut esse bipedem, competit omni homini, sed non soli.

Tertio, soli speciei competit & omnibus ejus individuis, sed non semper. Ut canescere, homini soli & omni convenit: sed tantum in senectute.

Quarto modo Propriissimum est, quod competit omni soli & semper, anteaq; definitum est; quia hoc Prædicabile constituit.

AC-

ACCIDENS est, quod adest vel abest absq; subjecti interitu. Ut albedo potest in pariete esse, vel non esse, manente pariete. Sic doctrina in homine. Est q; vel separabile reipsa, ut nigredo a corvo, quæ tamen cogitatione a corvo superari & abstrahi potest, salva ejus manente substantia. In Islandia tamen multi reperiuntur corvi, uti & falcones albi.

CAP. II.

De Antepredicamentis.

ET hæc præmittuntur Prædicamentis, pro eorundem intellectu faciliore; ideo finitur:

ANTEPRÆDICAMENTUM est Præceptum utile ad meliorem prædicamentorum cognitionem.

Dividuntur in tres definitiones; Homonymorum, Synonymorum, Paronymorum: Duas Divisiones; Nominum, quæ dicuntur, & Rerum, quæ sunt

sunt: atque in tres regulas: Homogeneousorum, Heterogeneousorum & Subalternorum.

responsum est in voce hic describuntur
similia nomina Homonyma seu equivoca dicuntur, quorum nomen solum est commune, & secundum substantiæ ratio diversa. *Ita sicut dicitur in Peric. Subst. 1. Hoc est Seli, in Peric. Subst. 2. Anus, coelestis. 3. circuli circa quipitum.*

Ut canis, est equivoca vox; tribuitur cani terrestri, marino, cœlesti, secundum nomen solum: at substantiæ ratio; id est natura & definitio diversa est his canibus. Analoge medium est inter univocum & equivocum magisque de uno dicitur, quam de altero. Ut Ens de substantia magis principaliter dicitur, minus de accidente: Sic Ens de Deo & Creaturis.

Regula 1. Equivoca semper sunt distinguenda, antequam vel definiri, vel dividi, vel in prædicamento reponi vel scientiam gignere &c. possint.

2. Analogum per se positum stat

pro significatione famosiori: id est, quod primario denotat.

Synonyma seu Univoca dicuntur, quorum nomen est commune, & Eadem substantiae ratio. Ut animalis & nomen & natura seu definitio communia sunt speciebus, homini, equo & c.

Regula. Omnia illa, quae sunt ejusdem predicamenti predicantur univocè Superiora nimirū de inferioribꝫ.

Paronyma seu Denominativa dicuntur; quae ab alio solo differentiae casu secundum nomen habent appellationem. Ut à Logica dicitur Logicus, ab albedine albus. Denominativum dicitur adjectivum vel concretum: ut album. Denominans abstractum: ut albedo. Denominativum subjectum aliquod: ut paries.

Regula: Denominativa sunt in eodem predicamento cum denominante.

Cum

Cum denominante & denominativo
sæpè coincidunt & Abstractum & Con-
cretum.

*Abstractum est, quod simplicem sig-
nificandi modum habet; ut albedo.*

*Concretum, compositum significan-
di modum habet. Est que vel accidens
seu connotativum, item denominati-
vum; ut album: vel substantia seu ab-
solutum, ut homo, animal: quorum ab-
tracta sunt humanitas, animalitas.*

*Prima divisio. Eorum que dicun-
tur, alia secundum complexiorem, alia
sine complexione dicuntur. Complexum
est oratio ex pluribus vocibus, ut ho-
mo albus; homo currit &c.*

*Incomplexum est vox una rem u-
nam significans, ut homo, substantia
&c. Et tale ad Categorias pertinet.*

*Complexum (uti & incomp.) est
triplex. 1. Re tantum, ut nemo, hoc
est, nullus homo. 2. Voce tantum, ut
animal rationis particeps, id est, homo.*

3. *Voce & re simul*, ut supra.

II. Divisio eorum, quæ sunt. *Alia dicuntur de subjecto (Logico) & non insunt subjecto (Phyfico)* ut genera & species, sive *substantia universalis*. *Singulares (scu Individua) nec insunt nec dicuntur. Accidentia universalis & insunt & dicuntur: Singularia insunt & dicuntur.* Nota: substantias propriè non dicimus inesse, sed accidentia, quæ substantiæ insunt. Aliàs variis modis in propriis res dicuntur inesse, ut pars in toto; totum in partibus &c. quod declarant versus:

Sunt genus & species, totum pars, fama
locoq;

In fine, in causa, subjecto, tempore,
vase.

Regulæ Antiprædicamentales.

I. *Quando unum de altero prædicatur: Quæcunque de prædicato dicuntur, etiam de subjecto dicuntur.* Ut Plato est homo. Quidquid de præ-

dicato, nempe homine dicitur (ut animal, corpus &c. Etiam de Platone prædicatur.

II. Diversorum (a) generum non subalternativè positorum diversæ sunt (b) specie (c) differentiæ.

(a) i. e. prædicamentorum ; vel in his generum diversorum, (b) i. e. secundum speciem, (c) diversa scilicet. Exempli gratia, alias differentias divivas habet substantia, alias quantitas &c

*III. Subalternorum verò generum nihil prohibet easdem esse differenti-
as, Constitutivas, quia superiora de inferioribus prædicantur.*

CAPUT. III.

De Categoriis seu prædicamentis.

PRædicamentum est dispositio generum & specierum sub summo aliquo genere. Exempli gratia, In prædicam. Substantiæ summum Genus est sub-

substantia; sub hoc sunt genera & species, vivens corpus, animal, homo, totus hic ordo vel dispositio dicitur Prædicamentum.

Prædicam. sunt decem: Substantia, Quantitas, Qualitas, Relatio, Actio, Passio, Quando, Ubi, Situs, Habitus. Ultima novem accidentia sunt. Et ita rectè dividitur Ens in Substantiam & Accidens.

SUBSTANTIA est Ens reale, finitum, completum, per se subsistens. Dicitur à substando vel subsistendo. At Prædicamentum substantia est dispositio generum & specierum talium Entium realium &c.

Estque prima vel secunda. Prima nec de subjecto dicitur, nec in subjecto ullo est. Ut individua: Petrus, Paulus &c. Non dicitur, quia non est universale; non inest, quia non est Accidens. Secunda de subjecto aliquo dicitur. Ut sunt

B

species

species & genera.

Affectiones & proprietates, substantia sunt 5.

1. Non est in subiecto, scilicet ut Accidens. 2. *Substantia secunda univocè predicatur.* Competit etiam accidentibus in suis Prædicamentis. 3. *Substantia prima significat hoc aliquid, id est, rem singularem & individuum, quæ digito monstrari potest.* 4. *Substantia non habet contrarium,* scilicet essentia suæ ratione, & per se, ut substantia una non est alteri contraria. At ratione accidentis, nempe qualitatis. Exempli gratia, frigoris & caloris dicitur esse contrarietas inter aquam & ignem. Deinde multa disparata vocant contraria sed improprie; ut lupem & ovem. 5. *Non suscipit magis & minus.* Intellego secundum latitudinem prædicamentalem ejusdem gradus, collatione diversorum, vel ejusdem secum. Ut; Pau-
lus

Ius non est magis homo, quàm Petrus.
Homo non est magis animal quàm equus
Petrus senex non est magis vel minus
homo, quàm cum puer fuit &c. At hoc
album est magis album quàm aliud. 6.

*Suscipere potest contrarium, cum ea-
dem numero est. Ut idem homo modò
calidus esse potest, modò frigidus, suc-
cessivè; non vero simul & semel in gra-
dibus excellentibus.*

*Quantitas est Ens reale, finitum
completum, habens partes extra par-
tes, Excludit unitatem, instans, punctum
&c. quia incompleta sunt Entia, habet-
q; partem extra partem; sed reducun-
tur ad hoc prædicamentum.*

*Est q; continua vel discreta. Con-
tinua est cujus partes communi abiquo
termino copulantur. Ut: Linea, super-
ficies, corpus, tempus, Locus. Discreta
est, cujus partes nullo termino commu-
ni copulantur: Ut: Numerus & Oratio;*

B a

Lines

Linea copulatur punctis, tanquam extremis vel terminis. Superficies copulatur lineis. Corpus superficiibus. Corpus hic non denotat substantiam corpoream, sed trinam dimensionem, id est extensionem secundum longitudinem, latitudinem, crassitiem seu profunditatem: Superficies verò tantum longitudinem & latitudinem habet, ut planities aliqua in mensa, convexitas in globo, &c. Linea tantum longitudinem possidet. De Loco & tempore in Phisicis docetur. Numerus est multitudo ex unitatibus collecta, Unitas verò nō est Quantitas vel numerus; sed principium numeri. Oratio est quantitas discernita, mensurans syllabas longas & breves. Intelligitur ergò oratio non oralis, non mentalis, non scripta, sed quatenus quanta est ob mensuram illā syllabarum longarum & brevium.

Affectiones sunt tres.

I. Quantitas non habet contrarium.

Ut: Linea lineæ non est contraria &c.
 Multa autem sunt relativâ, non quan-
 ta, quæ videntur contraria, nec sunt, ut
 Magnum & parvum, multum & pau-
 cum, superius & inferius &c.

II. *Non suscipit magis & minus;
 sed majus & minus.* Ut una linea non
 est magis quantitas quàm alia, sed po-
 test esse major.

III. Facere suum subjectum æquale
 vel inæquale. Hæc affectio solis quan-
 titatibus competit.

QUALITAS est, secundum quã
quales quidam esse dicuntur. Ejus spe-
 cies quatuor sunt: *Habitus & disposi-
 tio; naturalis potentia & impotentia;
 patibilis & passio, forma & figura.*
 Coniunguntur duæ in una specie; quia
 differunt saltem modo accidentali, seu
 secundum perfectionem & imperfe-
 ctionem.

*Habitus est qualitas diu perma-
 nens*

nens & difficulter mobilis: quâ promptum est ejus subjectum ad facile exercendas actiones.

Habitus qui acquiritur, vel est Corporis, ut saltatoria, digladiatoria; vel Animi & hic dicitur esse intellectus vel voluntatis. Voluntarij seu morales sunt virtutes, &c. Intellectuales vel sunt imperfecti, ut opinio, suspicio &c. vel perfecti qui aut principales, ut scientia, intellectus primorum principiorum, ut sapientia, prudentia & ars: aut Instrumentales, ut Grammatica, Rhetorica, Logica &c. quæ instrumenta sunt ad discendas alias disciplinas.

Dispositio est qualitas facile mobilis à subjecto, & via ad habitum: quâ difficulter adhuc actiones obeuntur.

At si frequens accedat exercitium fiet inde habitus. Ut qui jam modo Logicam didicit, dispositionem habet; sed eum tempore habitus inde fieri potest,

si se exercent.

Naturalis potentia est Qualitas à natura ingenita; quâ subjectum aptum est ad aliquid agendum, resistendum vel patiendum.

Impotentia econtrà, ineptum ad hæc facit subjectum: ut Butyrum ineptum est ad resistendum, ob mollicitem.

Potentia naturalis vel est corporis vel Animæ. Corporis vel manifesta, ut ferri durities: vel occulta: ut vis Cœlestium corporum, magnetis, herbarum multarum &c. Potentia animæ est vel vegetantis, ut alitrix, auctrix &c. (uti docetur in physicis) vel sentientis, ut sensus interni & externi; vel ratiocinantis; ut intellectus & voluntas, & quæ hinc pullulant vis ridendi, plorandi, &c.

Patibilis est qualitas diu permanens in subjecto, ut pallor naturalis, vel ex morbo &c. Passio est qualitas

brevi transiens: ut pallor ex ira vel metu. Sic rubedo verecundantis, currentis, &c.

Forma est, quæ resultat ex terminatione quantitatis in re naturali & vivente. Figura in re inanimata & quasi Mathematica.

Formam viventis, picti dic esse Figuram: Forma consistit in superficiali lineatione & figuratione viventium. Figura consistit circa rem quamq; inanimatam extrinsecus prout extremitates linearum vel superficiarum hoc & illo modo sunt dispositæ.

Affectiones qualitatis sunt 3. I. Contrarietas. II. Suscipere magis & minus. III. Facere subjectum simile & dissimile.

RELATA dicuntur, quorum totum esse est respectus ad aliud. Exempli gratia, sint duo relata, quæ aliàs correlativa dicuntur, item termini, &c. Pa-

ter

ter & filius, totum esse vel essentia patris, quia pater, consistit in respectu ad filium, pater enim non esset absque filio. Sic e contra totum esse filii consistet in relatione seu respectu ad patrem.

Sicut autem duo sunt relata, pater & filius; sic duo sunt horum subjecta, Exempli gratia, Adam & Abel.

Relata alia sunt secundum esse, & vere relativa, de quibus modò dictū.

Alia secundum dici, que primariò sunt in alio prædicamento aliquo. Ut, amor, scientia &c. sunt in prædicamento Qualitatis primariò, secundariò dicuntur esse in prædicamento Relationis, quia amor respicit rem amatam tanquam correlatum; scientia respicit scibile, seu id, quod sciri potest.

Deinde alia Relata sunt realia, alia rationis. Relata re distincta sunt, ut Dominus & Servus, Sponsus & Spōsa &c. Relata rationis seu intentiona-

B 5

lia,

lia, dependent à solâ ratione seu intellectus operatione. Ut Genus & Species, dextrum & sinistrum.

Affectiones sunt quatuor;

1. *Contrarietas*, verum non in omnibus relatis: Sed ubi Qualitas aliqua subest, ob quam evenit omnis contrarietas. Ut Petrus est similis Paulo, nempe in virtute vel vitio &c.

2. *Suscipere majus & minus*, Etiam ubi subest Qualitas. Ut unus est magis vel minus similis alteri.

3. *Dici ad convertentiam*, idest, Relata reciprocantur, ut Præceptor est discipuli præceptor; & discipulus est Præceptoris discipulus. Si deest vox aliqua conveniens; fingatur. Ut clavus est clavati clavus, & vicissim. Non dico: clavus est navis clavus: quia non omnes naves habent clavum.

4. *Esse simul naturâ*, sic Adamus non est prior Abele, quatenus pater est, sed

sed quatenus homo. Hoc est, pater non est prior filio, sed subjectum patris est prius subjecto filii.

ACTIO VEL PASSIO est, secundum quam denominamur agere vel pati.

Estque alia immanens, vel anime; seu manens in agente, ut nutritio, auditio, visio, &c. alia transiens seu corporis, ut calefactio, & hæc potissimum in hoc prædicamento spectatur.

Affectiones, 1. Habere contrarium, sc. ratione tantum Qualitatum concomitantium. Ut calefacere, propter calorem, qui frigus contrarium habet. 2. Suscipere magis & minus, id est, intēdi & remitti. 3. Se invicem comitari. Ubi actio, ibi passio, & e contra.

QUANDO est, quod ex adjacencia temporis relinquitur, id est; Significat existentiam rei in tempore; quæ dicitur esse, fuisse vel futura, Huc pertinent

inent: hodie, hodiernus, heri, hesternus, &c.

UBI est circumscriptione corporis locati, à loci circumscriptione proveniens, id est, Est habitudo vel in loco. *Huc pertinent*: in mari, marinus, in agro, agrestis, &c.

Affectiones.

1. *Non suscipere contrarium*, nisi forte ratione qualitatis: Ut si quis fuerit lætus vel tristis in illo loco vel tempore.

2. *Non suscipere magis & minus*. Nam una res non est magis, vel minus in loco vel tempore, quàm alia.

SITUS est positio partium corporis ad locum ordinatarum. Estque triplex. 1. *Naturalis*, vel per se in partibus; ut caput sursum, pedes deorsum; vel per accidens in modo, ut accubatio, statio, sessio &c. 2. *Non naturalis*, ut caput deorsum, pedes sursum. 3.

Ar-

Artificialis: ut rectum sursum, fundamentum deorsum.

Proprietates sequuntur substantiam & quantitatem.

Habitus est adjacentia corporis, & eorum quæ circa corpus sunt. Estque vel naturalis, ut hominem esse barbatum, cœlum stellatum &c. vel artificialis, quicumque, ut esse calceatum, lorricatum, annulatum &c.

Affectiones sunt:

1. *Non suscipere contrarium.*
2. *Suscipere magis & minus, sed improprie.*

CAP. IV.

De Postprædicamentis.

POSTPRÆDICAMENTUM
est explicatio terminorum quorundam in prædicamentis propositorum, præsertim in proprietatibus, ubi injecta fuit mētio contrarietatis simul &c.

Post.

Post prædicamenta 5. sunt, Opposita, Prius, Simul, Motus, Habere.

OPPOSITA sunt, quæ in eodem numero subjecta, secundum idem (id est, easdem partes) in eodem tempore, circa unam eandemque rem esse simul non possunt. Patebit hoc in speciebus postea omnibus.

Vera autem oppositio est tantum inter duo. At disparatorum unum opponitur multis. Ut homo arbori, ligno, lapidi &c.

Opposita sunt Relativa, contraria, privativa & contradictoria.

Relativa oppositio est inter relata, ut inter patrem & filium. Dicuntur opposita; quia unum è subjecto alterum expellit, respectu ejusdem. Ut pater, quatenus pater, filius non est.

Contraria sunt, quæ sub eodem genere maxime distant, eidemq; subjecto susceptibili, à quo mutuo se expellunt,

vicissim insunt, nisi alterum insit à natura.

Ut albedo & nigredo contraria sunt, maximè distant sub eodem genere, nēpe colore. Horum *subjectum* susceptible esse potest paries, à quo mutuo se expellunt; nam dum paries albus est, niger esse nequit; vicissim tamen insunt, hoc est, modò albus modò niger esse potest paries. At cygnus non nisi albus esse potest; quia ei à natura inest ~~unum~~ contrarium, nimirū albedo.

Contraria alia sunt mediata alia immediata. Mediata, quæ medium habent. Ut inter album & nigrum sunt medii colores. Sic inter bonum & malum, est medium, quod dicitur neq; bonum, neq; malum, cum nomine careat. Immediata sunt, quorū alterum semper necessario inest *subjecto* susceptibili. Ut par & impar in numero. Sic in-

ter

ter ægrum & sanum non datur medium accuratè loquendo.

Privativa sunt, quorum unum dicit negationem alterius in subjecto apto nato recipiendi illud in tempore à natura definito, in certâ subjecti parte, ordine irregressibili.

Exempli gratia, Privativa sunt cæcitas & visus. Ubi unum adest, alterum abest in subjecto apto nato: nam lapis non rectè dicitur cæcus, cum habilis aut aptus non sit ad recipiendum visum. Deinde tempus requiritur à natura definitum. Vt catulus ante nonnum diem non rectè dicitur cæcus, Certa pars etiam requiritur: non enim cæcus quis dicitur à manibus vel pedibus; sed ab oculis. Tandem ordo irregressibilis, excludit eam privationem, quæ tantum tollit actum; & relinquit potentiam redeundi. Vt datur

tur

tur regressus à somno ad vigilas. At
vera privatione non datur regressus
ad habitum naturaliter, ut à cæcitate
ad visum, &c.

Contradicientia sunt, quorum cum
nullum sit medium, unū est simplex,
negatio alterius in omni subjecto.

Vt homo, non homo; lapis, non lapis.
Nam dicere licet: Quicquid est, homo
est, vel non homo, lapis, vel nō lapis &c

PRIUS, quot modis dicatur, hoc
versu scitur:

Tempore, naturā prius, ordine, dic
& honore,

Causam causato dicimus esse prius.

Et tot modis dicitur etiam posterius.

SIMUL Tempore dico Simul,
quorum generatio simul est (ut gemini
&c.)

Que converuntur, dicimus esse si-
mul. (ut relata,) Sunt simul & species
genus

genus unum dividentes. Adde simul loco, dignitate, cognitione.

De Motu vide P hysicam.

HABERE per omnia prædicamenta vagatur. Dicimur enim habere habitum, vel dispositionem, quantitatem, vestimenta, rem possessam, partes, uxorem &c. Vnde versus de modis Habere:

Affectum, quantum, vestitum, dic vel ut aurum,

Membrum, concentum, possessio, vir, mulierem.

C A P. V.

De Interpretatione.

Interpretatio est vox articulata ex humano arbitrio facta, & certa alicujus rei significatrix.

Vel: Est vox humana aliquid significans. Est que alia simplex, alia cōposita

Simplex est unum aliquod vocabulum, per quod interpretamur; & absolute

solvitur Nomine & Verbo, non ut in Grammatica significant. Nam his in Logicis sunt Enunciationis principia, quæ quando respectum habent ad propositionem actu existentem, dicuntur subjectum & prædicatum: Ut: Homo currit. Hic nomen & verbum adsunt. At cum dico, Enunciativè: Homo currit. Subjectum & prædicatum dicuntur.

Nomen est vox finita & recta, significans ex instituto sine tempore, cujus nulla pars significat separatim, quæque adjuncta particula EST aut NON EST, efficit orationem veram aut falsam significantem.

E.g. Homo, est vox finita; non homo est Infinitum nomen, quale hic excluditur. Est etiam homo vox recta seu nominativi casus; & exterminantur hic casus nominum obliqui. Significat ex instituto, hoc est, placito vel arbitrio humano, ut relegentur animalum soni:
hin-

hiannitus, latratus &c. Sine tempore, id est; *nomina quaedam significant quidem tempus*, ut annus, hora, dies &c. *Sed non significant*, ut verba. In hac etiam voce, homo nulla pars, nempe ho aut nō significat separatim; Et si quandoq; contingat; ut Domus; Do significat aliquid, & mus: attamen non in illa voce, sed extra. Deinde excluditur Oratio, cujus partes significant separatim. Præterea Nomen, ut homo, cum adjunctam habet particulam, *Est aut non est*, efficit Otationem, quæ verum aut falsum significat. Ut Homo est animal. Homo non est animal. *Aliud autem dicitur EST secundi adjacentis*: ut Dæmon est, id est, existit. *Aliud tertii adjacentis, & dicitur copula*, ut Homo est animal.

Verbum est vox consignificans tempus (ut currit) cujus nulla pars significat, separatim, & semper eorū,
quæ

qua de alio predicantur, est nota, id est, semper obtinet locum prædicati. Ut: Homo currit. Hic homo est nomen vel subjectum, Currit est verbum & prædicatum; Sic cum dico: Homo est animal. Animal est verbum & prædicatum, sed additâ copula est. Notandum, ut supra nomina infinita dicebantur non homo, non lapis &c: Sic verba dantur infinita, cum præponitur particula Non.

CAP. VI.

De Interpretatione composita,
& de Enunciatione.

Interpretatio composita seu **O R A-
TIO** est vox significans, cujus singu-
le partes significant separatim, ut di-
ctio, non ut affirmatio aut negatio,

Ut: Homo studet. Singulæ partes,
homo & studet, significant aliquid tan-
quam dictiones, sed seorsim nihil affir-
mant aut negant.

Esig

Est q̄, vel imperfecta, cum tota sententia non absolvitur; ut: Si probus fueris. Vel perfecta, & hæc vel Enunciativa est, vel non. Non Enunciativa, veri & falsi expers est, ut: Quid cupis? Tales sunt orationes interrogativa, optativa, vocativa, imperativa, &c.

Enunciativa seu ENUNCIATIO est Oratio perfecta verum aut falsum significans. Ut: Homo est animal. Dicitur aliàs, quando in Syllogismo est, *Propositio*. Nonnullis imperitè dicitur, *Axioma*, non enim omnia. Enunciatio est fide digna seu axioms. Rectius Latinis aliis, *Eloquium*, *Proloquium*, *Effatum*, *Enunciatum*, &c.

Enunciatio verò dividitur variè:

I. *Alia vera est, alia falsa. Vera cum re, quam affirmat vel negat, consentit; Falsa dissentit, ut veræ sunt:*
Homo

Homo est animal, homo non est lapis.
Falsæ: Homo non est animal: Homo
est lapis.

2. *Alia absoluta seu de inesse, alia
modalis. Modalis est, cum additur ali-
quis horum modorum, Necess., impos-
sibile, possibile, contingens: Ut: Ne-
cesse est hominem esse animal: impos-
sibile est hominem esse lapidem: Possi-
bile est nullum hominem esse doctum.
Contingens est hominem esse doctum
&c. Absoluta est, cum talis nullus ad-
ditur modus.*

3. *Alia necessaria, quæ nunquam
esse potest falsa. Ut: Homo est animal,
homo est risibilis &c. Alia contingēs,
quæ falsa aliquando fuit, vel esse po-
tuit. Ut: Papa sedet Romæ.*

4. *Est finita vel infinita. Finita
& subiectum habet & prædicatum
finitum. Ut: Homo est doctus, id est,
ubi nec subiecto nec prædicato præpo-
nitur*

nitur particula, *non*. *Infnita* econtra est, *cujus vel subiectum, vel predicatum, vel utrumque est terminus infnitus*. Vt: Quoddam non animal est corpus. Quidam homo est non doctus. Omne non animal est non homo.

5. *Est essentialis, vel accidentalis*. *Essentialis est, cum predicatum est primi, secundi, vel tertii predicabilis, id est, est de natura subiecti*. Vt: Petrus est homo: homo est animal, homo est rationalis. *Accidentalisis, cum non sit de natura subiecti predicatum, est quarti vel quinti predicabilis*. Vt: homo est risibilis, homo est albus.

6. *Alia est naturalis, alia contra naturam, alia præter naturam*.

Naturalis, directæ & ordinata est, in quâ subijcitur, quod reverâ subijci debet; ut sunt essentialis & accidentalisis, modo dictæ.

Contra

Contra naturam & indirecta, est cum predicatur illud, quod subjici debet & è contra. Ut si inferiora prædicantur de superioribus. E. g. Animal est homo; vel subjectum de accidente, ut: Album est homo.

Tranternaturalis & per accidens, est cum duo accidentia concreta de se invicem prædicantur, quorum utrumque alicujus tertii est subjecti. Ut album est dulce. Insunt hæc duo tertio subjecto, nempe lacti saccharove.

7. *Alia propria, alia figurata, alia inusitata*. *Propria* est, cum prædicatum dicitur de subjecto per modum aliquem s. prædicabilium. *Impropria* vel *figurata* est, cum res due disparate de se dicuntur invicem per tropum aliquem. Ut Herodes est vulpes, id est, similis vulpi in astutiâ. Et hæc est accidentalis prædicatio. Nam idem est, ac

si diceretur: Herodes est astutus. *Inusitata, est ubi modus predicandi inusitatus est, licet voces propriam suam significationem retineant. Ut Deus est homo, Deus est mortuus &c.*

8. *Alia est simplex seu Categoricalis, alia coniuncta seu Hypothetica.*

Categoricalis, est cum unum de uno dicitur: Ut homo est animal.

Composita vel hypothetica est, quæ constituitur ex simplicibus Enunciationibus per conjunctionem aliquam, aliamvè copulationem. Dicitur hypothetica, quia una ejus est species præstantior, quæ hypothetica.

Est autem hæc compositio vel relationis vel conjunctionis: Relationis seu comparationis est I. ob quantitatem. Ut: tantò est dignior, quantò sapientior. II ob qualitatem. Ut: qualis herus, tatis servus. III. ob tempus. Ut: quando

quando sol lucet, dies est. *IV. ob locum.* Ut: ubi sol lucet, ibi dies est. *V. ob proportionem.* E. g. Ut se habent 2. ad 4. sic 3. ad 6. *VI. ob causam.* Ut: quia sol lucet, dies est.

Conjunctio est in Enunciationibus conditionalibus, copulativis & disjunctivis.

Conditionalis vel hypothetica in specie dicta constat conditionali conjunctione, SI vel NISI. Ut: Si credis, salvaberis. Nisi timueris Deum, damnaberis. Talis composita Enunciatio vera esse potest, licet simplices ejus Enunciationes (aut alterutra) sint falsæ. Ut: simplices Enunciationes falsæ sūt: Asinus volat. Et: Asinus habet pennas. Sed per hypothesein conjunctis, ut una fiat, vera est composita hæc: Si asinus volat, habet pennas. Hinc.

Regula. *Conditionales nihil ponūt.* i. e. nil certi affirmant vel negant; sed

C a

prone

prout rerum est cohærentia.

*Copulativa est, quæ constat conjunctione copulativâ, ET. Vt: Credidit, & Salvatus est. Huc refertur adverbati-
va habens conjunctionem, SED &c.*
ut: Lucratur; sed non ditescit.

Regula. *In copulativis utraq; pars
debet esse vera. Nam sunt duæ distin-
ctæ Enunciationes.*

*Disjunctiva compositio constat E-
nunciationibus disjunctivis. Vt: aut
æger est, aut sanus. Aut dies est, aut nox.*

Regula. *Disjuncta fit talis, ut una
pars tantum vera sit.*

Regula de omnibus compositis E-
nunciationibus. *Negativa Composita
fit ex affirmante, si negans præpona-
tur particula, Non. Vt: non si dives est,
sapiens est &c.*

9. *Enunciatio alia est affirmativa
Vt mus est animal, Alia negativa, u-
mus non est lapis.*

10. *Vel est universalis, particularis, indefinita vel singularis.*

Universalis subjectum habet cum signo Universaliali aliquo, Ut omnis homo est creatura. Nullus homo est increatus. Universalialia signa sunt: omnis, quilibet, quicumq; nullus, nemo, semper &c.

Particularis subjectum habet cum signo particulari, ut quidam homo est Logicus. Signa particularia sunt: quidam, aliquis, non omnis, quidam non, aliquando, ut plurimum &c.

Indefinita subjectum habet absque signo, ut homo est doctus. Materia tamen indicat, quale signum intelligi debeat aut addi. Ut quia doctrina non inest omni homini, dico: Quidam homo est doctus.

Singularis est, in qua subjectum est Individuum aliquod, vel res singularis. Ut Plato est doctus.

Ex tribus precedentibus divisionibus, octavâ, nonâ & decimâ, respondendum ad Questionem de Enunciationibus: Quæ, qualis, quanta, Quæ, querit an Enunciatio sit simplex seu Categorica, an verò composita. Qualis, querit an affirmans sit, vel negans. Quanta; an sit Universalis, particularis, indefinita vel singularis. Ut: Quidam homo est dives: Quæ, qualis quanta? Respondeo ad 1. Est Categorica, ad 2. Est affirmans, ad 3. Est particularis.

CAP. VII.

De Affectionibus Enunciationum simplicium.

Affectiones sunt 4. Consecutio, Conversio, Oppositio, & Æquipollentia.

CONSECUTIO est, quando una propositio ex alia consequitur. Ut

ad

ad affirmativam finitam (E.g. Omnis homo est justus) sequitur negans infinita, & econt. (nullus homo est non justus) & ad affirmationem infinitam (omnis homo est non justus) negatio finita (nullus homo est justus) & econtra.

CONVERSIO est mutatio terminorum Enunciationis, servata qualitate & veritate.

Mutatio terminorum est, ut ex subiecto fiat predicatum, & vicissim. Servare qualitatem, est facere Enunciationem affirmantem ex affirmante & negantem ex negante. Servare quantitatem est facere ex universalis universalem, ex particulari particularem.

Conversio est simplex, per accidens vel contrapositionem.

Simplex est, in qua servata etiam quantitate convertuntur particularis

C. 4.

affir.

affirmativa & univers. negat. Ut:
 Quædam herba est salubris. Converte,
 & fit; Quoddam salubre est herba. Sic:
 Nullum calidum est frigidum, & Nul-
 lum frigidum est calidum.

*Per accidens est, in qua non serva-
 tã qualitate, convertuntur U niver-
 salis affirmans & negans Ut: Omnis
 homo est animal. Converte per ac: &
 fit: Quoddam animal est homo. Sic:
 Nullus homo est lapis. Et: Quidam la-
 pis non est homo.*

*Per contrapositionem est, in quã
 servatã etiam quantitate convertun-
 tur univers. affir. & part. neg. ita ut
 ex terminis finitis fiant infiniti: Ut:
 Omnis homo est animal. Converte per
 contrapof. Omne non animal est non
 homo. Quidam homo non est pius.
 Quoddam non pium non est nõ homo.*

Quomodo quævis Enunciatio con-
 verti debeat, memoriæ causã monstrat
 versus.

FECI

FECI simpliciter convertitur, AN-

TE per acci:

*FALCO per contra. Sic fit conversio
tota.*

In his dictionibus, *FECI, ANTE, FALCO*, intelligantur vocales, *A, E, I, O*; Quarum *A* asserit *A*, negat *E*, sed universaliter amba. *A* asserit *I*, negat *O*, sed particulariter amba, id est: *A* significat universalem affirmantem, *E* univ. negantem, *I* particularem affirm., *O* particularem negantem.

OPPOSITIO est inter duas Enun-
ciationes idem & prædicatum & sub-
jectum habentes, quarum una affir-
mat, altera negat.

Debet autem oppositio esse ejusdem
de eodem ad idem secundum idem, eo-
dem modo & tempore, Ut cum dico:
Homo est risibilis; Canis non est risibi-
lis. Non est vera oppositio, quia non est

eiusdem de Eodem. Una enim Enun-
ciatio de homine dicetur, altem de
cane. Sic de reliquis.

*Estque contraria, subcontraria,
vel contradictoria.*

*Contraria est duarum enunciatio-
num Universalium. Ut: Omnis ho-
mo est doctus; nullus homo est doctus.*

*Regula. Contraria Enunciations
non possunt simul esse vera, sed in ma-
teriã contingenti sunt simul falsa,
ut in dato exemplo.*

*Subcontraria est duarum. Enun-
ciationum particularium. Ut: Qui-
dam homo est doctus, Quidam homo
non est doctus.*

*Regula. Subcontraria non possunt
simul esse falsa: Sed in materiã con-
tingenti simul vera, ut in dato exēplo.*

*Contradictoria est i. inter Uni-
versalem affirmativam & particula-
rem*

rem negativam. Ut: omnis homo est animal; Quidam homo non est animal. 2 *Inter duas singulares*, ut: Petrus scribit; Petrus non scribit.

Regula: *Contradictorium necessario una est vera, altera falsa*. Si nimirum loquuntur de tempore presente aut præterito. Nam *omne, quod est, quando est, necesse est esse*. At de futuris contingentibus non est determinata veritas aut falsitas, respectu hominum.

Hic agunt alii de subalternis Enunciationibus, quæ tamen non sunt oppositæ. Nam

Subalterne Enunciationes sunt eiusdem qualitatis, non quantitatis, quarum una est universalis & subalternans, altera particularis & subalternata. Ut: omnis homo est animal. Hujus subalternata est. Quidam homo est animal. Sic: Nullus canis est equus. Et. Quidam canis non est equus.

Regula. Ex veritate subalternantis colligitur veritas subalternata, & ex hujus falsitate, illius etiam falsitas colligitur.

Equipollentia est revocatio duarum Enunciationum ad eundem valorem.

Fit hoc per negationem signi, quo subiectum est affectum; vel prepositam, ut in contrariis: aut simul prepositam & postpositam, ut in subalternis. De his versus est:

Præ contradic, post contra, præ post. que, subalter. Ut contradictoriae sunt: Omnis homo est doctus, & Quidam homo non est doctus. Præpone alterutri negationem, seu particulam NON, & Eadem erit cum alterâ quoad valorem. Ut: NON omnis homo est doctus, eadem est cum hoc; Quidam homo non est doctus. Sic: NON quidam homo non est doctus, æquipollet huic: OMAIS.

Omnis homo est doctus. In aliis exemplis se jam juvenus exerceat; aut quærat in Enchiridio nostro Logico: quem admodum & alia uberiora.

CAP. VIII.

De Syllogismo in genere.

Pergimus jam ad instrumentum tertiæ operationis intellectus. Est autem operatio intellectus seu mentis actio, *vel prima, vel secunda, vel tertia.* *Prima, qua rem aliquam nudam cognoscimus; ut homo, animal &c. ideo dicitur simplicium apprehensio.* Pertinent ad ea, quæ dicta sunt de prædicabilibus & prædicamentis. *Secunda dicitur compositio & divisio; quia hac judicamus rem unam cum alia convenire & de ea dici posse; vel ab eâ sejungi debere.* Ut quando concipio hominem, & animal: intelligo hæc duo invicem componi & conjungi posse, ut dicatur: Homo est animal. Item

CON-

concupiendo hominem, & lapidem, intelligo hæc duo à se invicem dividi seu disjungi debere, ut oriatur Enunciatio: Homo non est lapis. Et hæc operatio intellectus spectat ad ea, quæ hæctenus de Enunciationibus dicta sunt. *Tertia mentis operatio, ratiocinatio dicta ulterius progreditur & syllogismum respicit; quo ignotum ex aliis notioribus elicimus.* Et jam de syllogismo agemus.

SYLLOGISMUS est ratio, in quâ quibusdam positis, aliud quiddam ab iis, quæ posita sunt, necessario inferitur, eo quod hæc sunt.

Dicitur ἀπὸ τοῦ συλλογίζεσθαι id est, ratione subducere, & colligere. Dicitur ratio, id est, hoc in loco, ratiocinatio, argumentatio, vel discursus à noto ad ignotum: in quâ quibusdam, id est, 2. Enunciationibus, secus quàm in Enthymemate, positis; aliud quiddam, i. e.

COR-

conclusio actu infertur necessitate forme seu concludendi, eò quòd hæc sūt, id est, quia conclusio actu posita, potētiā erat antea in præmissis. Nam quoad terminos & materiam, non debet esse aliud in conclusione, quam fuit in præmissis, sed alia dispositio terminorum esse debet.

Rejiciuntur ergo ab hac definitione alia consequentiarum genera. Sūt autem hæc in universum 4. 1. *Argumentationis*, quod genus hic reperitur. 2. *Conversionis*. Ut: Omnis homo est animal. Ergo quoddam animal est homo. 3. *Subalternationis*. Ut: Omnis homo est animal. Ergo quidam homo est animal. 4. *Equipollentia*. Ut: Omnis homo est animal. Ergo non quidam homo non est animal. *Triultima genera, inquam, rejiciuntur.*

Consequentia autem alia est bona; alia vitiosa. Bona; cum aliquid ex aliquo verè colligitur. Ut Petrus est

homo, Ergo est animal. *Vitiosa econ-*
tra. Vt homo est, Ergo salvabitur.

Syllogismus variè dividitur. 1. A-
lius est perfectus, alius imperfectus.
Perfectus hoc loco dicitur, qui adeo e-
videnter ratione formæ concludit, ut
nullâ re indigeat ad conciliandam
majorem evidentiam. Tales sunt syl-
logismi omnes primæ figuræ.

Imperfectus dicitur è contr. rati-
one apparentiæ, non terminorum, ut
sunt syllogismi in secundâ & 3. figuræ,
qui reducuntur ad primam figuram,
quippe in quâ sunt omnis generis con-
clusiones. At in secundâ tantum negan-
tes; in tertiâ tantum particulares.

2. Alius directus, in quo major
terminus de minori concluditur: a-
lius indirectus, in quo minor de majo-
ri. Hæc ex sequentibus melius intelli-
guntur.

3. Alius

3. Alius communis, constans terminis communibus: alius expositivus habens terminos singulares seu individua.

4. Alius finitus, constans terminis finitis: alio infinitus, constans infinitis

5. Ratione quantitatis alius est Universalis, habens conclusionem universalem: alius particularis habens particularem conclusionem.

6. Relatione qualitatis vel est affirmativus, habens conclusionem affirmativam; vel negativus, qui habet negativam conclusionem.

7. Ratione praemissarum alius est simplex seu categoricus, constans E-nunciationibus simplicibus: alius est compositus seu hypotheticus, de quo infra.

8. Alius absolutus, constans E-nunciationibus absolutis; id est; ubi
NON

non adduntur hi modi, necesse, possibile, impossibile & contingens. *Alius modalis, ubi hi modi dicti adsunt.*

9. *Alius formalis tantum; alius materialis tantum; alius form. & mat. simul.*

Formalis tantum vi formæ concludit, de qua forma in hac communi parte Logicæ agitur, non habito respectu materiae, an bona sit vel mala. Potest n. syllogismus aliquis bonus esse respectu formæ; id est, ut sit in legitimo modo & figura dispositus, etiam si ubiq; materia sit falsissima. Ita hic syllogismus vi formæ tantum concludit: *Omnis lapis est homo. Omnis equus est lapis. Ergo omnis equus est homo.*

Materialis vi solius materiae concludit. Ut: *Nullus homo est lapis. Nulla arbor est homo. Ergo nulla arbor est lapis.* Hic omnes propositiones verae sunt; & ita bonus syllogismus est rati-

one materia, sed non forma. Nā ex pu-
ris negativis vi forme nil colligitur.

Form. & mat. simul & formam
& materiam bonam habet.

10. Alius demonstrativus, alius
Topicus, alius Sophisticus. De his agit
pars Logicæ propria.

CAP. IX.

De Terminis & Propositionibus,
item de figuris & modis.

Terminus est, in quem resolvitur
propositio, ut in subjectum & præ-
dicatum.

Termini (aliàs extrema, extremita-
tes, &c.) sunt tres: Major, Minor, &
Medius.

Major est, que predicatur in que-
stione, proposita, seu syllogismi conclu-
sione. Minor, qui subiicitur ibidem.
Medius, qui semel minori, semel ma-
iori extremo coniungitur ante conclu-
sionem.

sionem, quam non ingreditur.

*Medius terminus aliàs dicitur
Argumentum, nempe inventum ad
fidem faciendam.*

*Propositio est, in quam resolvitur
syllogismus, ut in partes propinquas.
Estque triplex: Maior, Minor, &
Conclusio. Major alias dicitur Pro-
positio simpliciter, item propositio pri-
ma. Minor dicitur propositio secunda,
adsumtum, adsumptio, subsumtio, &c.
Conclusio aliàs dicitur complexio, clau-
sula, questio &c. Est autem Questio,
Oratio in dubitationem adducta, que
sive affirmetur, sive negetur, sit Syllo-
gismi conclusio.*

*Figura est legitima dispositio tri-
um terminorum ad aliquid conclu-
dendum. Suntque tres figurae. Prima,
cum medius terminus in maiore sub-
iicitur, in minore prædicatur. Se-
cunda,*

cunda,

*Secunda, cum medium bis predicatur.
 Tertia, cum argumentum bis subjici-
 tur, primò in majore, deinde in mino-
 re. Quarta figura Galeni rejicitur,
 in quâ medium est predicatum in ma-
 jore, & subjectum in minore.*

Vt: Omnis homo est animal.

Omne animal est substantia.

Ergo quedam substantia est homo.

*Hæc terminorum dispositio inutilis
 est, & contra naturam concludit: quia
 in cõclusionem inferius de superiore in-
 verso ordine prædicatur. Deberet au-
 tem hæc esse conclusio. Omnis homo
 est substantia.*

*Modus est legitima dispositio pro-
 positionum & conclusionis in quanti-
 tate & qualitate. Estque directus vel
 indirectus. Directus est, ubi major
 terminus de minori concluditur. Indi-
 rectus è contr. Ut in prima figura fa-
 ciunt. 5, modos indirectos. Baralip,*

Celantes, Dabit is, Fapesmo, Frisesmo,
ut in

Ba Omne animal est substantia.

ra Omnis homo est animal.

lip Ergo quædam substantia est homo.

Sed modi indirecti cum quartâ figura rejiciuntur.

Directi & utiles modi sunt 14.

4. Primæ figuræ. Barbara, Celasent, Darii, Ferio.

5. Secundæ figuræ. Cesare, Camestres, Festino, Baroco.

6. Tertiæ figuræ. Darapti, Felapton, Disamis, Datisi, Bocardo, Ferison.

Exemp. in Barbara, modo primæ figuræ.

Bar Omne animal est substantia.

ba Omnis homo est animal.

ra Ergo omnis homo est substantia.

Exempl. in Cesare, modo secundæ fig.

Ces

Ces *Nullum salubre est aquatile.*
 a *Omnis piscis est aquatilis.*
 re *Ergo nullus piscis est salubris.*
 Exempl. in Darapti modo tertia fig.
 Da *Omnis homo est animal.*
 ra *Omnis homo est substantia.*
 pti *Ergo quadam substantia est animal.*
Sic in aliis exemplis iuventur se ex-
erceat.

CAP. X.

De fundamentis Syllogismi
& Regulis.

Innotitur Syllogismorum certitudo
 fundamentis: Dicitur de omni & dicitur de
 nullo, qua actu est maiore Evidentia
 insunt primae figurae, ideo dicuntur

Fundamenta primae figurae.

Dicitur de omni; est cum quidquid
 affirmatur universaliter de subiecto,
 affirmatur de quovis contento sub il-
 lo. Ut: Omnes homines sunt mortales.

Ergo

Ergo & reges. Quia rex est homo & continetur sub homine.

Dici de nullo, est cum quidquid negatur universaliter de subiecto, negatur de quovis contento sub illo. Ut: Nulli homines sunt immortales. Ergo nec reges. Item: Nullum animal est lapis. At homo est animal. Ergo homo non est lapis.

Fundamentum secundæ figuræ.

Quando aliquod predicatum de uno subiecto universaliter affirmatur, de altero univers. negatur, tunc & illa subiecta de se invicem negari debent. Ut: Omne animal est sensibile, Nullus lapis est sensibilis, Ergo nullus lapis est animal. Et predicatum, sensibile, universim affirmatur de animali, negatur de lapide; Quare in conclusione 2. hæc subiecta, lapis & animal, de se invicem negantur.

F. W. A.

debet & negativa: si altera præmissarū particularis, conclusio quoque talis.

4. *Non sint plures termini in conclusione, quàm fuere in præmissis.*

Addantur quæ supra dicta sunt, nō plures esse debere terminos quam tres, & medium terminum nunquam debere poni in conclusione &c.

Regulæ speciales primæ figuræ, duæ.

1. *Ex majori particulari nihil sequitur.*

2. *Ex minore negativa nil cōcluditur*

Regulæ secundæ figuræ 2.

1. *Ex majori particulari nihil inferitur.*

2. *Nec ex puris adfirmativis.*

Regulæ tertiæ figuræ 2.

1. *Ex minore negativa vitiosè cōcluditur.*

2. *Conclusio semper esse debet particularis.*

CAP.

De reductione Syllogismorum.

Reducuntur Syllogismi secundæ & tertiæ figuræ tanquam *imperfectiores*, ut supra dictum, ad primam figuram; & vel *ostensivè*, vel *ad absurdum impossibile*; & utraq; reductione reducuntur omnes modi secundæ & tertiæ figuræ ad primam, præter Baroco & Bocardo, qui tantum ad absurdum reducuntur.

Reductio ostensiva fit per propositionum conversionem vel transpositionem, manente eadem conclusione, vel eius conversâ.

Notandæ autem præter vocales A, E, I, O, supra explicatas, consonantes etiam modorum I. Initiales B, C, D, F, monstrant ad quem modum primæ figuræ quivis alius sit reducendus. Ut Cesare & Camestres, qui incipiunt à

D 2

C,

C, reducendi sunt ad Celarent, Festino ad Ferio &c. II. Media & Finales, S, P, M, C, quarum S, notat conversionem simplicium, P, per accidens convertendam propositionem, M, Metathesin seu transpositionem propositionum; C, ad absurdum, vel impossibile, Unde illud:

S, vult simpliciter verti; P, verò per
acci:

M, vult transponi; C, per impossibile
duci.

E. g. Reducatur hic Syllogismus secundæ figuræ.

Cam Omnis homo est animal.

es Nullus lapis est animal.

tres E. nullus lapis est homo.

Reducitur ad Celarent, quia uterq; modus incipit à C. Sed major est transponenda in locum minoris, quia adest litera M. in Syllaba Cam. Mi-

nor

nor est convertenda simpliciter ob ad-
 junctam literam S. Sic & conclusio
 habet S. adjunctam & convertenda
 est, & fiet in

Ce Nullum animal est lapis.

la Omnis homo est animal.

rent E. nullus homo est lapis.

Hæc conclusio est conversa superio-
 ris conclusionis; converte ergo ita,
 Nullus homo est lapis; Ergo nullus la-
 pis est homo; Atque ita habes quod
 supra. Ita in aliis exemplis juvenus se
 exerceat.

Reductio per impossibile fit, dum
 ex contradictoria conclusionis, & alte-
 ra præmissarum syllogismi imperfecti,
 colligimus in modo perfecto contradi-
 ctoriam vel contrariam alterius pro-
 positionis ab adversario.

Verùm quænam propositio sumen-
 da cum conclusionis contradictoria
 vel contraria, monstrant hi versus.

D 3

Primo

*Prima figura locat maiorem in sede
minoris,*

*Celantes contra maioris sede minore,
Servat maiorem variatque secunda
minorem.*

*Tertia maiorem variat, servatque
minorem.*

*Ad quem verò modum qui vis im-
perfectus sit reducendus, hoc carmine
docetur:*

*Phæbifer axis obit terras, æthram-
q; quotannis.*

Singulis modis singulæ respondet
Syllabæ. Quinq; priores, *Phæ, bi, fer,*
ax, is, respondet 5. indirectis primæ fi-
guræ: sequentes 4. *ob, it, terram,* 4.
modis secundæ figuræ: reliquæ modis
primæ figuræ respondent. Vocales au-
tem denotant conclusiones medorum
perfectorum, ut *Phæ*, denotat Celarent,
ad quem refertur Baralipton; *Bi*, notat
Darii,

Darii, ad quem Celantes, & ita consequenter.

Exemplum. Sit hic syllogismus in Bocardo,

Boc Quidam homo non est doctus
 ar Omnis homo est rationalis
 do Ergo quoddam rationale non est doctum.

Concessis premissis si adversarius aliquis neget conclusionem & nolit concedere hanc dispositionem syllogismi, reducatur ita ad absurdum: Bocardo est penultimus modus tertiae figurae cui respondet syllaba an in versu: Phœbifer &c. monstrans syllogismum reducendum ad Barbara. Deinde retinetur minor, nam tertia figura servat minorem. Tandem loco majoris ponitur conclusionis contradictoria, & fit Syllogismus.

Bar Omne rationale est doctum
 ba Omnis homo est rationalis

D 4

ra

ra Ergo omnis homo est doctus.

Hæc conclusio contradicit majori præcedentis Syllogismi; Quidam homo non est doctus; quam tamen majorem antea concesserat antagonista. Aut ergo priori Syllogismo contentus esse debet, aut hunc, quo contradictio- ne adeoque mendacio implicatur, admittere.

CAP. XII.

De Syllogismis compositis eorumq; Reductione.

Syllogismus compositus est, quando vel una præmissarum, vel ambæ sunt compositæ. Estque adsumtivus, vel transsumtivus.

Adsumtivus est, ubi major composita est per relationem (de qua supra) in majore verò adsumitur terminus, qui in maiore non erat, ut:

Vbi pastor est, ibi & populus.

At

At pastor est in templo.

E. & populus est in templo,

Reducitur transponendo premis-
sas & convertendo majorem, & fiet:

Pastor est in templo

Populus est ubi pastor est

E, populus est in templo.

Transumptivus est conditionalis,
copulativus, disjunctivus, vel ex his
mistus.

Conditionalis, subjunctivus, item
hypotheticus aliàs dicitur, cujus ma-
jor propositio est hypothetica, constans
conjunctione conditionali. *Si Petrus est homo erit Subj.*
Antea autem Accidens

Ejus regulæ duæ. *Sed n. e. A. e. est. Sub.*

1. Posito antecedente ponitur conse-
quens; non e contra. Vt: Si est homo,
est animal; Sed est homo; Ergo ani-
mal. Non autem valet: Est animal; Er-
go homo. *Si lapis est gravis descendit Atq. lapis est gravis*
Quod grave est descendit

2. Destructo consequente, destrui-
tur antecedens, non è contr. Vt: Si ho-

D 5

mo

mo est, animal est; Sed non est animal;
Ergo non est homo. Non valet: Non
est homo, Ergo non est animal.

Reducitur Transumptivus ita:
Accipe conclusionem hypothetici syllo-
gismi, & eam comple, si quis terminus
omissus est; quia vero conclusio constat
terminis majore & minore; restabit
medius; quem junge majori, & habe-
bis majorem propositionem; deinde
junge minori, & habebis minorem,
ut in hoc exemplo.

Si columba est volucris, est alata.

Sed est volucris.

Ergo alata.

Conclusio hæc quia caret subiecto,
ita complenda:

Ergo columba est alata.

Medius terminus qui in conclu-
sione non adest, est volucris. Cum hoc
procede juxta præscriptum. Et fiet:

Omne volucre est alatum

Omnis columba est volucris.

E. omnis columba est alata.

Plures modos reducendi vide in Enchiridio nostro Logico; uti & alia, quæ in hoc breviario omittuntur tanquam ea, quibus nondum juniorum torquenda ingenia.

Copulativus, est qui unam partem ponens tollit alteram; & negativè tantùm concludit.

Ut non & homo est, & leo.

Sed est homo; Ergo non leo.

*At unâ parte sublatâ altera non
mox ponitur. Ut non & homo est, &
leo; At non est leo, Ergo homo.*

*Disjunctivus est, qui ex repu-
gnantibus constat, & ponit unam par-
tem, ut alteram vel reliquas tollat;
vel tollit unam, ut alteram ponat. Ut:
Plantæ aut sunt animatæ aut inanima-
tæ, Sed sunt animatæ. Ergo non inani-
mes.*

*Iterum tollatur unum vel aliqua,
ut ponatur alterum: Ut:*

Pom9 vel est herba vel frutex vel arbor.
Sed non est herba, nec frutex: Ergo arbor.

Mixtus est. 1. Ex conditionali & copulativa. Ut: Si homo est rationalis, & bos irrationalis, erit aliquod animal rationale, & aliquod irrationale.

Sed verum est antecedens;

Ergo & consequens. Hoc aliter ita proferunt: Sed verum est primum. Ergo & secundum. Vel: Verum prius, Ergo & posterius. Item: Verum est illud: Ergo & hoc.

2. Ex conditionali & disjunctiva: Ut: Si vacuum datur in natura, erit substantia vel accidens.

Sed neutrum est.

Ergo vacuum in natura non datur.

Quando verò in minore membra confirmantur, fit DILEMMA, duplici argumento adversariū constringens. Sic Bias probat non ducendam uxorem:

uxorem : Quia hæc vel est formosa, & tum erit καὶ ὡνῆ; vel deformis, & tum erit ποὺνῆ. Sed ratione materiæ nihil probat Bias; quia media datur uxor inter formosam & deformem.

CAP. XIII.

De nonnullis Syllogismo affinis.

Affinia syllogismo sunt: Enthymema, Inductio, Exemplum & Sotivres.

ENTHYMEMA est Syllogismus imperfectus, in quo deest vel major, vel minor propositio. Ideo constat unica propositione, quæ dicitur Antecedens, & Conclusionem, quæ consequens. Ut Petrus est pallidus, Ergo Petrus ægrotavit.

Reducitur ad perfectum Syllogismum, addendo propositionem omissam, quæ ita cognoscitur: si deest in ante-

cedente.
 1. Enthymema fit in manifestis et factis, ubi, si in manifestis et factis, ubi,

2. Exemplum sit simile et non dissimile.
80. **PRÆCEPTA**

3. cedente conclusionis terminus major, deest etiam major propositio; si minor; deest assumptio. Ut in dato exemplo, deest major terminus: egrotavit. Ad datur ergo major propositio ita. Qui est pallidus, egrotavit. Petrus est pallidus. Ergo egrotavit.

Exemplum plus
non sufficit ad
persuadendum
quam necessitati
ad probandum.

INDUCTIO est ratio, in qua majus extremum de medio universaliter dicitur per minus extremum, quod ex singularibus omnibus implicite vel explicitè constat. Implicite: Ut quãdo omnia particularia recitare molestum est, addimus hanc clausulam: Nec nullum dissimile reperitur exemplum. Ut probaturus omne vinum calefacere; induc per singularia omnia ita: Vinum Hispanicum, Italicum, Creticum, Gallicum, Ungaricum, Rhenanum &c. calefacit, nec datur.

4. Inductio oia enumerat membra necessu dita solenni formulã.

5. Sorites constat ex Propositionibus essen.

2pti n̄ diducunt Ingress in Scholis E. na ho
die lingua in Scholis erunt aditanda 81
difficile exemplum. Ergo omne vi-
num calefacit.

Differt Inductio à Syllogismo: 1.
hic procedit ab universali ad particu-
lare; illa contra. 2. Medium in Indu-
ctione non est medium ut in syllogis-
mo; idè quarum rerum non est medi-
um, inductione probantur. Hinc 3. In-
ductione probantur & declarantur
principia Syllogismi & propositiones
immediate, sive quæ medium non ha-
bent, cujus idcirco loco sumuntur Indi-
vidua.

Reducitur verò inductio ad pri-
mam figuram, redigendo omnia sin-
gularia in locum medi termini. Ut:
Vinum Hispanicum, Gallicum &c. ca-
lefacit; Omne vinum vel est Hispani-
cum vel Gallicum &c. Ergo omne vi-
num calefacit.

EXEMPLUM est Inductio Im-
plicita, si n̄ explicita, saltè implicitè, ad per-
tialibus aut necessarijs.

perfecta, in qua particulare (in Inductione verò universale) aliquod ignotum, ex uno noto simili vel paucis (in inductionibus ex omnibus) probatur.

Vt probaturus malum esse, si Galli Germanis tanquam vicinis bellum moverent, probo per simile unum vel plura, ita :

Bellum Danico-Sueticum fuit malum. Ergo & Gallo-Germanicum erit malum.

Reducitur ad primam figuram, colligendo terminos tres, & quartum similem in locum probationis rejicendo; hoc modo.

Omne bellum vicinorum est malum. Bellum Gallo-Germanicum est vicinorum.

E, bellum Gallo-Germanicum est malum.

Major probatur per singulare unum vel plura. Nam inter Danos & Suecos vicinos perniciofa bella fuerunt; item inter Anglos & Scotos, inter Hispanos &

& Gallos, Athenienses & Thebanos,
 &c. quod sic addi posset; nec datur dis-
 simile exemplum, fieret Inductio, per-
 fecta. *Dicitur hodie dicitur, unum, quia est plurimum*
Syllogismus cumulativus.

SORITES est Syllogismus ex plu-
 ribus compositus, (ergo non unus) in
 quo predicatum primæ propositionis
 fit subjectum in secunda; secunda in
 tertia &c. donec in conclusione primū
 subjectum cum postremo predicato
 connectatur. Ut: Homo est animal, A-
 nimal est corpus vivens, Corpus vivens
 est substantia, Ergo Homo est substantia.

Fundamentum Soritis est Regula
Antepredicamentalis. Predicatum
predicati est etiam predicatum sub-
jecti & contra. Sed requiruntur in
Sorite termini necessario inter se co-
herentes; quales non sunt in tali Sori-
te: Qui benè bibit, benè dormit; Qui
benè dormit non peccat; Qui non pec-
cat est beatus: Ergo qui benè bibit, est
beatus.

Re.

Reducitur Sorites ad syllogismos plures simplices, quot nimirum sunt medii termini. Ut in supra dato exemplo, duo sunt medii termini, Hi ergo duo oriuntur syllogismi.

I. Corpus vivens est substantia.

Homo est corpus vivens.

Ergo homo est substantia.

Minor probatur.

II. Animal est corpus vivens.

Homo est animal.

Ergo homo est corpus vivens.

PARS PROPRIA.

Specialis vel propria pars Logicæ considerat Syllogismum cum certa materia, eaq; triplici: Necessariâ, Probabili, & Falsa. Hinc triplex Syllogismus: materialis, necessarius, apodicticus seu demonstrativus; probabilis, Topicus seu Dialecticus; Falsus, Elencticus seu Sophisticus.

CAPUT. I.

De

De Demonstratione seu Syllogismo Apodictico.

DEMONSTRATIO est Syllogismus scientificus ex veris, primis, immediatis, notioribus, prioribus & causis conclusionis. Hæ sunt conditiones propositionum Syllogismi demonstrativi. Erunt 1. *primæ & immediata*, quia unius effectus nō est nisi una causa proxima. Et loquitur Aristoteles de nobilissimo genere demonstrandi, unutraque; propositio est immediata, alias sæpè minor mediata esse potest. Est autem propositio *immediata, immediatione & primitate vel subjecti*, ut homo est risibilis: *vel causa*; ut rationale est risibile. Nam proxima & immediata causa risibilitatis est rationalitas; proximum subjectum homo 2. *prior*, quia ex causis & notiores, scilicet naturâ non nobis. Nam *Notius nobis dicitur, quod sensibus est propinquius,*

ut

ut effectus, composita, concreta, singularia. Notius naturâ seu simpliciter, est quod remotius à sensibus est, ut causas simplicia principia abstracta, universalis. 3. Ex conclusionis causis, nempe proximis & immediatis: quia scire est rem per causam cognoscere. Et hoc est medium Demonstrationis, causa videlicet proxima, propter quam accidens est in subjecto.

Exemplum Demonstrationis vel Syllogismi necessarii.

Omne rationale est risibile.

Omnis homo est rationalis.

E. omnis homo est risibilis.

Accidens (risibilitas) demonstratur inesse subjecto (homini) per proximam causam, (rational.) Ideò præmissæ sunt causæ conclusionis, quia in majori & rationale cum causa immediata cum causato suo, nimirum risibilitate, connectitur.

Demonstratio alia est dióti propter

quid seu potissima; alia quæ quod vel quia.

I. Illa nobilissima est, quæ modo definiiebatur, continens sub se quasi tres species. 1. Cum aliquid demonstratur per causam immediatam, quæ est essentia seu forma, à qua illud proprium fluit; ut in vulgato exemplo supra dato. 2. Cum medium est causa externa immediata; ut in vulgato Exemplo Eclipsis. 3. Cum unum proprium demonstratur per aliud ex rei essentia fluente, a quo immediatè oritur; ut Summè calidum est summè leve & rarum. Ignis est summè calidus. E.

II. Hæc ignobilior est, diciturque Syllogismus à posteriori seu signo, & procedit. 1. per effectum, quæ præstantior, & sæpè utilis: nam causam ignorantes, rem ex effectu venamur. Ut: Quæ nutriuntur & crescunt. E.

Hic

Hic animā stirpibus esse colligimus ob effectum, nempe nutritionem, augmentum &c. 2. per causam remotam, ut: Piscis non respirat; quia degit in aqua. Propinqua causa est, quia pulmonibus caret.

Finis simul & effectus Demonstrationis est scientia. Scientia vero est firma & certa; cognitio rei necessaria & aeterna per causam, ut res illa aliter se habere nequeat.

Materiam constituunt termini & Propositiones, Propositiones, de quibus ante dictum, sunt principia materialia propinqua, termini, remota. Termini sunt tres, aliis dicta tria Præcognita, quæ de iis habentur certæ præcognitiones.

I. Minor est subiectum vel basis demonstrationis, de quo affectio demonstratur; & ita dicitur subiectum prædicationis.

cationis. Aliàs consideratur subjectum scientificum etiam, ut est totius scientiæ. Et ita est commune vel proprium. Commune dicitur res Considerata seu materiale, ut Corpus naturale est Physicæ subjectum, verum saltem commune, nondum proprium & adæquatum. Proprium dicitur modus considerandi vel formale, ut cum addo quatenus naturale. Ergo Physicæ subjectum est corpus naturale, quatenus naturale. Præcognitio subjecti est duplex, 1. quod sit & esse possit in rerum natura. 2. quid sit, id est, quid nomen significet. Conditiones subjecti aliæ sunt. 1. Ut sit ens per se & necessarium absq; mentis operatione. 2. Ut habeat proprias affectiones, earumq; causas. 3. Ut ejus consideratio sit tantum in propria scientia. 4. Ut ad illud omnia in scientia illa referantur. Atque hætenus primum præcognitum.

II. Maior vel quæsitum est affectio

etio seu passio, quæ demonstratur de
 subjecto per causam, semper accidens,
 sed proprium. Ejus præcognitio unica
 est. Quid sit, i. e. quid nominis, non
 quid rei. Hoc est, præcognitum esse o-
 portet, quid vocabulum significet.

III. Medius est principium, vel
 causa, ob quam affectio inest subjecto;
 ideo de eo per eam demonstratum.
 Præcognitio principiorum est duplex.
 1. Quod sint verè. 2. Quid significant
 vocabula. Alia eorum conditiones sūt.
 1. Ut sint prima respectu demonstrā-
 dorum. 2. Necessaria. 3. Indemonstra-
 bilia, ideoq; de iis non disputandum 1.
 à priori, sed per inductionem notifica-
 ri possunt. 2. In propria scientia, sed
 in alia superiori, aut communissima,
 ut Metaphysica. Principia però alia
 sunt essendi seu rei, alia cognoscendi
 seu

seu
 ple
 sub
 Ut
 nosc
 inci
 tra
 vel
 tur
 tum
 scie
 tri
 nit
 con
 Co
 mo
 Pri
 den
 mu
 D

seu cognitionis. Essendi sunt incom-
 plexa, quia sunt res extra mentem
 subsistentes, essentiam rei constituentem
 Ut in Physicis, materia & forma cog-
 noscendi interdum cum prioribus co-
 incidunt, interdum sunt complexa ex-
 tra mentem non subsistentia. Sunt q̄
 vel communia vel propria. Illa dicun-
 tur axiomata vel dignitates, Ut: To-
 tum est majus sua parte. Propria, unius
 scientiae sunt. Ita sua habet Geome-
 tria, sua alia scientiae, axiomata, defi-
 nitiones, hypotheses & postulata.

Forma Demonstrationis dicitur vel
 communiter, vel strictè & cum materia.
 Communiter principia formalia in-
 mota sunt: figura, propinqua, modus.
 Prima autem figura, seu perfectissima
 demonstrationi est aptissima, ejusq̄ pri-
 mus modus Barbara. Strictè forma
 Demonstrationis dicitur consistere in
 E necessitate

necessitate immutabilis, cuius tres sunt gradus, nota, conditiones vel leges: κατὰ παντός, κατ' αὐτὸν, & καθόλου. De omni, per se & universa. Quibus notis propositio Apodictica à Topica differt.

De omni (subjecto) dicitur, cū prædicatū omni subjecto semper inest. Ut homo est animal. Dicitur de omni posterioristicum. Prioristicum verò requirit signum universale necessariò; nec semper temporis universalitatē: ut cū dico: Omnes Episcopi Romani sunt Romæ.

Per se, includit De omni & insuper requirit essentialē nexum partium propositionis. Modi hujus nota quatuor: 1. Quando prædicatum pertinet ad definitionem subjecti. Ut Genus vel differentia qualicumque & ipsa definitio. 2. Quando ad prædicati definitionem ipsum requiritur subjectum. Ut proprietates definiuntur per subjecta. 3. Hi

His opponitur unus modus, per acci-
dens, quando - Accidens predicatur,
ut homo est albus. Cum predicatum
non de alio aliquo subiecto dicitur pri-
us, sed ipsum est primum subiectum.

Ut Medicus sanat, per se & primò. Huic
opponitur modus per accidens, cum
non de primo subiecto dicitur prædi-
catum Ut Musicus ambulat, hoc per ac-
cidens est; Per se verò animal ambulat.

4. Est quando effectus cum causa ex-
terna & proxima coniungitur. Ut E-
clipsis solis est interpositio Lunæ inter
solem & nostrum adspectum. Huic op-
ponitur modus per Accid. quando ac-
cidentalis causa cum effectu iungitur.
Ut fodiens agrum invenit thesaurum.

Universale, καθόλου, item καθόλου
πρώτον, includit duos modus priores
& addit reciprocationem. Ut homo est
risibilis. Reciproce jam dici Potest;

Omne risibile est homo.

De Demonstratione circulari seu
reciproca.

Regressus Demonstrativus est, quā-
do per unam veram Demonstra-
tionem regredimur à conclusione de-
monstrata ad præmissas demonstrandas.

A demonstratione verò, quia, ad eam,
quæ est propter quid, datur regressus;
ita: Convertite majorem simpliciter, &
conclusionem loco minoris transpone;
ac vicissim. Ut in hæc demonstratio $\sigma\pi$

Omne risibile est rationale

Omnis homo est risibilis

E. omnis homo est rationalis.

Digredere ad demonstrationem $\delta\iota\omega\lambda\epsilon$
probando minorem, ita:

Omne rationale est risibile

Omnis homo est rationalis

E. omnis homo est risibilis.

CAP. III.

De collatione demonstrationis &
definitionis .

I. *Quaedam definitio est principii demonstrationis, & est essentialis, quã tanquam indemonstrabilem presupponit Demonstratio.*

II. *Quaedam est conclusio Demonstrationis, quæ r̄m monstrat esse, sed causã aliunde habet, unde demonstratur. Vt Eclipsis Lunæ est privatio luminis Lunæ in plenilunio. Ideò causæ vel medius terminus addi debet, ut fiat demonstratio.*

III. *Quaedam utrumque complectitur ac probat, & quid sit & cur sit, estque causalis, solo terminorum posito ab explicatã demonstratione differens Vt cur in tonitru fit sonus in nube. Causam vulgarem reddunt, extinctionẽ ignis in nube. Demonstratio est hæc: Quando exstinguitur ignis in nube, fit sonus in nube. In tonitruo exstinguitur ignis in nube. Ergo. Eliciat̄ jam definitio: Tonitru est sonus in nube ob exstin-*

E ;

etum

rum ignem. Quocirca qui habet demōstrationem affectionis, habet ejusdem definitionem.

CAP. IV.

De Methodo & Ordine.

Methodus est vel cum illatione vel sine. Illa est Methodus specialiter dicta, vel ipsa Demōstratio, & dividitur in syntheticam & Analyticam. Synthetica est Demonstratio diōu analyt.ōu. Hæc dicitur ordo.

Ordo dicitur habitus instrumentalis quo disciplinae partes ita disponere possumus, ut aptissimè & facilimè ea disciplina cognoscatur. Estque particularis, vel universalis. Ille est in parte aliqua disciplina. Hoc tota scientia disponitur. Universalis est Syntheticus, vel Analiticus.

Synthetica Methodus Syntheticus est instrumentum, quo *respi* contemplatrices disciplinas disponimus, *ut* limit res reales.

ut progrediamur à primis rei principiis, universalioribus, caussis, simplicibus, partibus; ad principiata effecta, composita, totum; melioris & facilioris cognitionis gratiâ.

Analyticus seu resolutorius, est quo operatrices disciplinas disponimus, ut à notione finis ad cognitionem principiorum & mediorum ad illum finem ducentium progrediamur, melioris & facilioris cognitionis gratiâ.

Et hi sunt ordines disciplinas disponendi. Alias alii dari possunt ordines: ut dignitatis, Historicus vel temporis, Rhetoricus, Poeticus, definitivus Galeni, arbitrarius, docendi & refutandi &c. quæ omnia vide in Enchiridio meo Logico.

Regula vel præcepta utriusq; Ordinis,
 1. Communis pars & generalis præponatur propriæ & speciali. 2. Pars nulla desit, supersit, inutiliter repetatur.

*tur. 3. Quod alicubi implicitè positum
 & alio considerandi modo, alibi evol-
 vi potest explicitè & diversa conside-
 ratione absq; tautologiâ 4. Respectu
 particularium ordo sit interdum arbi-
 trarius. 5. In una scientia agere licet
 de subiecto, hujus principiis, affectio-
 nibus, speciebus, item de contrariis.*

CAP. V.

De Divisione.

DE Divisione, ordine doctrinae pri-
 us agendum quàm de Definitione,
 nam ad definitiones constituendas con-
 ducunt Divisiones. Et res debet destina-
 gui ante, quàm definiri.

*Divisio est oratio, qua totum in su-
 as partes dividitur. Divisum dicitur
 totum quod dividitur. Membra Divi-
 dentia seu divisionis sunt partes, in quas
 finitur Divisio.*

*Divisio alia est vocis, alia rei. Vocis
 dicitur*

*dicitur Distinctio; ut cancer significat
piscem & morbum. Rei est totius vel
integralis, vel essentialis, vel universalis*

*Divisio totius integralis vel quan-
ti dicitur partitio, qua totum dividi-
tur in partes vel homogeneas seu simi-
lares, vel heterogēneas seu dissimilares.*

*Pars similis est, quæ habet eandem
naturam & nomen cum toto, Ut caro,
aqua &c. dividitur in partes similes,
nam quælibet pars carnis est & dicitur
caro; sic de aqua, lacte, &c. Pars dissi-
milaris habet diversam naturam &
nomen à toto, ut sunt partes domus, na-
vis &c.*

*Divisio totius essentialis est vel
realis seu Physica, vel rationis seu Me-
taphysica. Illa fit in partes re diversas,
in materiam & formam; ut homo in
animam & corpus. Hæc in partes ra-
tione tantum diversas, in genus &*

E s differentiam

differentiam, unde saltem ratione totum componitur. Ut animal & rationale non reapse ab homine differunt.

*Divisio totius universalis est 1. Genris in species: ad quam refertur
Divisio totius Analogi, quæ propriè nō est in species: sed quasi, in species, quia æqualiter naturam generis non participant, Ut Ens est increatū vel creatum.
2. Species in Individua 3. Differentia in Species vel Individua.*

Hæ fuerunt quatuor divisiones totius per se, quibus totidem per accidēs opponuntur.

I. Distinctio totius per accidens, Ut Acutum aliud est tactus, aliud auditus, gustus &c.

II. Partitio totius integralis per accidens, Ut annuli (aurei cū smaragdo) pars alia est fulva, alia viridis.

III. Divisio totius essent. per accidens,

1. *Physici*, ut hominis alia pars est movens, alia quæ movetur. 2. *Metaphysici* Ut hominis una pars est brutis communis, altera ei propria.

IV. *Divisio totius universal. per accidens.* 1. *Accidentium in accidentia.*

Ut flavū aliud est dulce, aliud amarū &c

2. *Accidentium in subjecta.* Ut bonorū quædam sunt animi, quædam corporis.

Subiectui in accidentia. Ut animalium aliud risibile, aliud irrisibile.

Regulæ vel præcepta bonæ Divisionis.

1. *Divisio nō sit latior vel angustior.*

2. *Non sit abundans, sed constet potius membris paucissimis.* Non tamen sēper *διχοτομία* observari debent aut possunt, sed sæpe ratione *objectorum* præstat *τρίχοτομία*.

3. *Fiat per membra proxima, quantum fieri potest.*

4. *Non nominet unam partem (nisi necessitas urgeat) per alterius negationem,*

gatiōem, quae est hoc vitium: Animal est homo vel non homo.

5. *Membra dividētia nō sint subordinata sed opposita.*

CAP. VI.

De Definitione.

Definitio est vox vel Oratio naturam rei vel significationem vocis declarans. Dicitur vox; quia aliquando una vox est definitio, ut: Honestum est decens. Definitum est illud quod definitur, & à definitione non nisi ratione differt...

Definitio alia est nominis, alia rei. Nominalis vocem seu nomen declarat. Ut homo dicitur ab humo. Tales ubiq; in Lexicis: Reale, rei naturam, essentialitatem seu quidditatem declarat. Estque I. vel essentialis vel, accidentalis.

Essentialis

Essentialis constat vel materia & forma, diciturque Physica; Ut homo constat corpore & anima rationali: vel genere proximo & differentiâ specificâ: Ut homo est animal rationale.

Accidentalis seu descriptio non quidem planè quidditatem rei declarat, sed tamen conversim de re prædicatur; quia constat genere & proprio aliquo accidente. Ut homo est animal risibile. Tales definitiones in defectu essentialium quærere cogimur.

II. Alia causalis tantum, alia simul causalis & essentialis. Illa constat genere & causâ externâ alterutrâ vel utraque: Ut Logica est habitus ad veritatem indagandam. Hic alterutra ad est nempe finalis. Illa frequentius essentialis dicitur, cum & ex internis & externis causis rem declarat.

III. Alia est cum additamento, alia

sine

sine. Hæc essentiælis; Illa addit seu includit aliquid, quod ad essentiæm definiti non spectat. Ut cum definitur relatum per correlatum, accidens per subjectum &c.

Præcepta veræ Definitionis in genere:

1. Nihil desit aut super sit in definitione. 2. Sit universalis; Id est Contineat quæ insunt omni definito semper & necessariò 3. Explicet rei essentiæm, & quidem ex notioribus; id est, non definiat idem per seipsum, certum per incertum, oppositum per oppositum, aut rem per meras negationes. 4. Absint æquivocationes, metaphore, prolixitas, omnisque obscuritas.

Præcepta definiti.

1. Sit Ens reale, univocum, universale, unum per se, compositum ex partibus. 2. Sit species alicui generi subiecta. 3. Non ponatur in definitione; ut si diceres: Homo est animal humanum.

Præcepta

Præcepta generis.

1. Genus in definitione non omit-
tendum. 2. Ponendum proximum. 3. Et
quod in eadem est categoria cum spe-
cie. 4. Non sit transcendente.

Præcepta differentia.

1. Habeat aliam oppositam. 2. Non sit
negativa, nec oppositam negativam
habeat. 3. Non insit per accidens. 4. Nō
adaptetur pluribus.

CAP. VII.

De Dialectica & Locis Topicis in
Genere.

Syllogismus Dialecticus seu Topicus
est, qui ex probabilibus concludit.
Nota: Dialecticam à nonnullis dici to-
tam Logicam. Sunt autem probabilia,
que videntur omnibus, aut pluribus,
aut sapientibus, atque his vel omnibus
vel

vel pluribus vel spectatissimis: Dicuntur *ἐνδοξα*, quibus opponuntur *ἑξῆς* *δοξα*, vel improbabilia; ut Dimidium esse plus quàm totum.

Finis vel usus Dialecticæ est. 1. Ad exercitium scholasticum, ut de quavis re proposita possimus differere. 2. Ad congressus. Nam cognitã aliorum sententiã, possumus eos ex propriis principiis convincere. 3. Ad scientias Philosophicas; quia opiniones viam præstruunt ad scientiam. 4. Ad principiorũ probationem, ut cum indemonstrabilia sint, innotescant.

Materialia principia propinqua sunt propositiones Dialecticæ; remota, termini. Propositio Dialectica dicitur interrogatio probabilis vel omnibus vel plerisque &c. Sunt vero propositiones vel quæstiones Dialecticæ 4. Generis, definitionis, accidentis, proprii.

Speciei

Speciei non datur quaestio Dialectica, quia haec est de subiecto communi, non de Individuis, de quibus praedicatur species. Differentia generica sub genere comprehenditur. Specifica in definitione includitur. *Termini sunt major, minor & medius.* Medius autem terminus seu syllogismi Topici argumentum est probabile inventum ad fidem faciendam. Invenitur vero ex certis locis. *Locus enim est sedes argumenti.*

Loci vero topici sunt quindecim, ad quos omnes alii referri ferme possunt. Definitio, Notatio, conjugata, totum & partes, causa & effectus, Antecedentia, & consequentia, circumstantia, similia paria, majora, minora, dissimilia opposita, repugnantia, autoritas seu testimonium. Hic ultimus dicitur inartificiosus; reliqui artificiales. Et ex his alius dicitur intrinsecus, cum argumentum sumitur de rei substantia; ut
 definitio

definitio &c. alius extrinsecus, cum ex
iis sumitur, quæ extra rei substantiam
sunt, ut similia, majora, &c. alius medi-
us, medio se modo habens.

CAP. VIII.

De Locis topicis tribus prioribus.

A DEFINITIONE.

Locus à definitione dicitur habitu-
do definitionis ad definitum, ex
cujus habitudine argumenta secun-
dum hunc locum sumuntur. Exempl.
est animal rationale. Ergo homo.

Axiomata seu Maxima hujus loci.

I. A parte subjecti: Quicquid conve-
nit definitioni, convenit & definito.
Et quicquid non convenit definitiōi,
nec definito. II A parte prædicati: Cui
tribuitur definitio, tribuitur & defi-
nitum; cui non illa, neque hoc. III.

A parte

A parte utriusq;: Si definitio definitiōi
convenit, etiam definitum definito cō-
venit. Si non convenit definitio defi-
nitioni, è contra IV. In comparatio-
ne est hæc maxima; Cui magis compe-
tit rei definitio, id magis tale est. Ut
Utile est, quod ad finem conducit. Ergo
quod magis ad finem conducit magis
utile est.

Huc refer locum 1. Definiti. Cujus
præcedentes etiam sunt maximæ, muta-
to nomine. 2. Differentiarum. Ut rati-
onale est, E. homo. Descriptionis: qui
etiam eadem habet pronunciata muta-
to nomine. Et ad hunc refertur Locus
proprietas. Ut Iustitia est virtus: Ergo
per se laudabilis. Nam hoc est virtutis
proprium. Ejus Maxima est: Cui con-
venit proprium, eidem convenit id,
cujus est proprium. In comparatione.
1. Quod est melioris rei proprium, id
quoque

quoque melius est. Ut proprium hominis est melius proprio bruti. 3. Quod magis homini proprium, id eidem rei est melius. Ut homini melius est ratione uti, quam sensu.

A Loco Notationis.

Locus notationis est, quando terminus sumitur à nomine. Sic Adam argumentabatur: Hæc de viro sumpta est. Ergo virago vocabitur. Argumenta hinc non ducuntur firma, nisi nomina rebus conveniant. Maxima. De quocunque dicuntur aut negantur notationes, de eodem notata dicuntur aut negantur, & e contra.

Huc refertur locus Transsumtionis, quando nomen ignotum in notius transmutamus. Ut sapientis nomē notius est quàm Philosophi. Hinc argumentor: Est Philosophus, Ergo sapiens.

A Conjugatis.

Ex

Ex hoc loco affirmativè & negativè argumentamur. Exemp. Justus & bonus est (non est) Ergo habet (non habet) justitiam & bonitatem. Justitia est laudabilis. Ergo & justus. Maxima seu Axiomata.

1. Absolutè: *Cum quo cohaeret unum conjugatorum, cohaerent & reliqua, & quo cum non cohaeret unum, econtra.* 2. In comparatione. *Conjugata se invicè sequuntur. Ut; si præstantius est ratiocinari quàm sentire; præstantior erit ratio quàm sensus.*

CAP. IX.

De locis totius & partium causæ & effectus.

AD locum totius & partium refertur Locus à genere & specie. A toto integrali (valet & in essentiali)

ita

ita: Est domus. Ergo habet tectum, parietes & fundamentum. *Maxima* in toto universalis & essentiali: 1. Posito toto integro, ponuntur omnes partes. 2. Sublato toto integrali, aliqua saltē pars tolli potest. 3. Positis omnibus partibus (nō valet ab unica) integrantibus, ponitur totum. 4. Sublata quacunque parte integ. tollitur totū. A toto universalis *Maxima*. 1. Posito toto universalis vel genere, ponitur aliqua pars subiecta. 2. Sublato toto universalis, tolluntur omnes partes subiectae. 3. Posita quacunque parte subiecta, ponitur totum. 4. Sublatis omnibus partibus subiectis, tollitur totum. 5. In comparatione. Plura bona anteponenda sunt paucioribus.

Ab efficiente *Maxima*. 1. Causa potens & effectus in potentia simul sunt aut non sunt, Ut: est Architectus, Ergo fieri potest domus. 2. Causa in actu & effectus

effectus in actu simul sunt, aut non sunt.
3. *Quidquid est causa cause, est etiam*
causa causati. Intellige usum rectum,
nempe ut series causarum & effectus à
se invicem dependeant necessariò &
semper. 4. Efficiens natura semper co-
dem modo agit, nec potest non agere,
ceteris paribus, Ut: Ignis nò potest non
urere. Consilio vero agens diversi mo-
dè efficit, ut homo potest loqui vel non
loqui, ire vel non &c. 5. Posita causa
conservante res salva esse potest. 6. Posi-
tà causa corruptente non impedità,
sequitur corruptio. Ergo huc refertur
locus generationum & corruptionum.
7. *Si bona vel mala est generatio vel*
corruptio, res qua generatur vel cor-
rumpitur, bona vel mala est. In com-
paratione ita. 8. Quod per se est causa
bõì, præstātius est eo, quod per accidēs.
Ut: Virtus quam fortuna. 9. Quod per se
est

est causa mali, prius est quàm quod ex
 accidente. 10. Præstantior est efficiens,
 cuius finis est præstantior. Ut: Medicus
 quam furor. 11. Id quo melior res com-
 paratur, magis expetendum est, & id
 quo melior res magis impeditur magis
 fugiendum.

A Causa materiati maximæ. 1. Positâ
 materiâ possibile est effectum poni &
 econt. Ut: in Norvegiâ sunt multæ silvæ.
 Ergo in ea multa navigia parari possunt.
 2. Cui datur materia, eidem etiam ac-
 cidentia ejusdem. 3. In comparatione:
 Quod circa materiam præstantiorem
 versatur id præstantius.

A Causa formali maximæ. 1. Posita
 formâ substantiali ponitur formatum
 seu effectum. Ut habet animam ratio-
 nalem; Ergo est homo. 2. Sublatâ illâ
 tollitur effectus. 3. Tantum quælibet
 res potest, quâ tum ejus forma vel vir-

tuo

tuus formam consequens permittit. 4.

In comparatione: Cuius forma est præstantior, id ipsum est præstantius, ut homo, quàm brutum.

A Causa finali maximæ. Cuius causa finalis bona, ipsum quoque bonum.

Vt sanitas est bona. Ergo & Medicina.

Et cuius finis malus, ipsum quoque malum. 2. Unius rei plures esse possunt fines, sed unus primarius. 3. In

comparatione. Finis & quod fini proprius est, magis appetendum quàm quod ad finem ducit. Vt: Victoria quàm bellum. Vulgo ita dicitur: Propter quod unum quodque est tale, illud est magis tale.

Ab Effectu maximæ: 1. Posito effecto, necesse est causam esse vel fuisse. 2.

Quorum effectorum efficientia bona sunt, ipsa sunt bona, & quorum mala sunt, ipsa mala. Nam qualis causa,

F

talis

talis effectus. Sed hoc axioma sæpè restringendum. 3. Quorum interimentia sunt bona, ipsa sunt mala: & quorum interimentia mala, ipsa sunt bona. 4. In comparatione. Quae difficilius conquisita sunt, cariora sunt. 5. Quorum generatio est magis optanda, & corruptio magis fugienda; ea magis expetenda sunt.

CAP. X.

De Loco antecedentium, consequentium, & circumstantium.

EXempl. ab Anteced. Habet vulnus cordis, Ergo brevi morietur. A consequ. Juvenis est, Ergo fuit puer.

Maxima. 1. Posito vel ablato antecedente, ponitur vel tollitur consequens, & posito vel ablato consequente, antecedens ponitur vel tollitur.

2. In comparatione, Cujus consequens est

est majus bonum aut minus malum
potius eligendum est. Nam inter duo
mala eligendum, quod melius.

A Circumstantibus Maxima. Qua-
les sunt circumstantia, talem verisi-
mile est esse rem, quam circumstant.
E.g. Ex circumstantia loci: Fuit in loco
suspecto, Ergo rem suspectam mihi per-
egit.

Circumstantia vel sunt præcurren-
tia; quæ rem antecedunt; ut potentia,
nobilitas majorum, educatio, consue-
tudo &c. vel sunt comitantis rem, ut
locus, tempus, occasio; locii &c. vel
subsequentia, ut, laus, divitiæ, infamia
&c. Includuntur hoc versu.

Quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur,
quomodo, quando.

CAP. XI.

De Loco comparatorum.

F 2

Coxo.

Comparata dicta quod ad se invicem comparentur, *sunt similia, paria, majora, minora.*

A similibus. Exemp. Ut: Lux non absconditur, sed in aperto ad lucendū ponitur. Ergo & doctrina virtusq; hominis non occultanda, sed aliis imperienda. Maxima. 5. *De similibus idem est iudicium. Vel similitum eadem est ratio. Sed nonnunquam etiam similia non per omnia quadrant.* Unde illa: *Omne simile claudicat.* Omne simile currit 4. pedibus &c. 2. in comparatione. *Quod rei bonæ est propinquius vel similius, aut meliori melius, id quoque melius.*

A paribus vel æqualibus. Maxima. 1. *Si detur proportio vera aut falsa, etiam quæ videtur equè probabilis, vera aut falsa erit.* Ut: si duces non semper contemnuntur, quia interdum vincuntur: neq; Philosophi malè audi-
ri

ri debent; si nonnumquam falluntur.
2. In comparatione.

Si hoc genus est præstantius illo, id quod optimum est in hoc, præstantius est eo, quod optimum est in illo, & vicissim. Ut: si homo est melior equo, dignissimus homo melior erit optimo equo. 3. *Si absolutum prædicatum sequitur absolutum subjectum, incrementum prædicati sequitur incrementum subjecti.* Hoc est, Ut simpliciter ad simpliciter, sic magis ad magis, & maximum ad maximum sequitur. Intelligendum verò de iis, quæ per se dicuntur. Ut: honestum est bonum, honestius melius, honestissimum optimū.

A majori argumentamur tantum negativè, fitq; triplex comparatio 1. Duorum subjectorum cum uno prædicato. Ut angeli non sciunt diem extremi iudicii. Ergo nec homines. 2. Du-

ORUM

orum predicatorum cum uno subiecto.
 Ut; hic non didicit Logicam, E. multo minus Methaphysicam. 3. 2. *Sub-
 jectorum cum 2. predicatis.* Ut: Dux
 non potest expugnare castrum, E. nec
 miles regionem totam.

A minori tantum affirmativè. Ut
 hic potest gestare 10. pondo. Ergo & 5.
 potest & hic ut ante institui triplex
comparatio. Notandum verò conside-
 rari hic, majorem minoremvè proba-
 tionem seu verisimilitudinem: non
 rem, præstantiam, quantitatem vel
 virtutem &c. Alias in proximo exem-
 plo foret à majori; quia proponuntur
 10. at minus verisimile est gestari posse
 10. quàm 5. ttaq; à minori est.

Maxima. 1. *Si id quod verisimilius
 videtur, non est verum; neque minus
 verisimile, verum erit.* Et: *Si minus
 verisimile est verum, etiam id, quod
 magis verisimile videtur, verum erit.*

CAP.

CAP. XII.

De loco dissentaneorum.

Hæc sunt vel dissimilia, vel opposita, vel repugnantia. A Dissimilibus maxima. 1. Si dissimilium sit unum, non est alterum, quia de dissimilibus diversum est iudicium. Ut: Est Candidum. Ergo non atrum. 2. Dissimilibus dissimilia conveniunt: & quod uni dissimilium convenit, quatenus est tale, non convenit alteri. Ut probus, quâ probus, est laudandus. Ergo improbus, quâ talis, vituperandus.

Ab oppositis. 1. à contrariis seu adversis. Virtus est; Ergo non vitium. 2. à relatis. Præceptor est; Ergo non discipulus. 3. à privantibus. Cæcus est; Ergo non videt. à contradicentibus: Album est, Ergo non est album. Axio-

mata generalia: 1. De quocunq; affir-
 matur unum oppositorum, de eo nega-
 tur alterum; non verò semper è con-
 tra. 2. Quot modis dicitur unum oppo-
 sitorum, tot & alterum. Maxima de
 relatis. Quæ mutuo referuntur, mu-
 tuò se ponunt tolluntq; simulq; cogno-
 scuntur & ignorantur Maxima. De
 contra. immediatis, privat. & contra-
 dict. Ex his si alterum non convenit,
 alterum conveniat necesse est. 2. Con-
 traria contrariorum sunt consequen-
 tia. 3. Illud non est in subjecto, quo in-
 herente sequitur duo contraria simul
 esse. 4. Si contrarium contrario inest,
 etiam contrarium contrario inerit.
 Ut si fortitudo est virtus, ignavia erit
 vitium, 4. In comparatione: Quæ con-
 trariis suis minus a. b. ista sunt; Ea
 magis sunt talia Ut id magis est albū,
 quod minus nigredinis habet admi-
 sum.

nio divino res certa est. 2. Divinum
preponendum humano 3. In articulis
fidei & affirmativè & negativè con-
cluditur autoritate divinâ.

Ab autoritate humana. Sapientum
autoritas non temerè rejicienda. 2.
Probato artificio in sua arte est creden-
dum. 3. Antiquum quodq; testimoni-
um de re antiqua est certissimum. 4.
Humana autoritas juvat tantùm af-
firmationem, non negationem. Vt af-
firmativè sequitur: Cicero hanc phra-
sin habet. Ergo est latina. At non valet
negativè: Cicero hanc non habet phra-
sin, Ergo non est latina. 5. In usis ver-
borum est sequenda vulgi consuetudo:
in sententiâ vero de rebus ferenda, ju-
dicium sapientum: Loquendum ut
plures, sentiendum ut pauciores. 6. In
comparatione: Quo quis sapientior
est, & in arte peritior, eo magis ei
cre-

credendum. 7. Credibilius est, quod pluribus sapientibus, quàm quod uni alicui visum est.

CAPUT. XIV.

De Syllogismo Sophistico, & Locis sophistarum.

Syllogismus Sophisticus est, qui ex his, quæ videntur probabilia, nec sunt, colligit conclusionem (& peccatur in materia) aut videtur colligere, nec tamen colligit (& peccatur in formâ) Syllogismus. Ergo Sophisticus vel peccat in materia, vel in formâ, vel in utraq; licet Elenchus ratione formæ huc propriè spectet.

Finis vel usus. 1. Non fallere, sed fallentes devitare & refutare. 2. Ut contraria juxta se posita magis elucescant. Sophista autem hos. 3. fines sibi proponit. Elenchum, Falsum, paradoxon.

doxon, Nugationem, Solæcismum,
hoc est: olim Sophistarum scopus e-
rat, in quæstionibus captiosis adverla-
rium eò deducere, ut videretur sibimet
vel contradicere, & est *Elenchus*, vel
asserere aliquid *falsum*, vel ad mini-
mum ab hominum opinione abhor-
rens seu *paradoxon*, vel ut cogeretur
idem ineptè iterare, adeoq; *nugare*,
vel barbarè & vitiosè loqui, seu *solæ-*
cismum committere.

Materia sunt propositiones & ter-
mini. Medius autem terminus sophi-
sticus est, qui apparenter Quæstio-
nem probat contra ignorantem rerum
& verborum significationes. Erui-
tur verò ex certis titulis, notis, vel lo-
cis Sophisticis tredecim. In dictione
vel verbis sunt 6. A Equivocatio, Am-
phibolia, Compositio, Divisio, Accen-
tus, & figura dictionis. Extra dictio-
nem

nem in rebus ipsis (qui errores fiunt ob res malè præceptas) sunt 7. *Accidentis, à dicto secundum quid ad dictum simpliciter, ignoratio Elenchi, petitio principii, fallacia plurium interrogationum.*

Elenchus ab homonymia, seu *Fallacia Equivocationis*, est quando locus *Sophisticus medium terminum æquivocum suppeditat*. Ergo quot æquivocationis species, tot ejus fallacæ. Ut: *Canis est animal. Ergo sidus coeleste est animal.* Hic est æquivocatio in voce canis.

Fallacia Amphibolie est, qua decipit ambiguitate totius orationis (æquivocatio verò est tantum in una voce) *geminam constructionem aut significationem admittentis*. Ut: *Qui arat litus, terram aratro sulcat: Tu, cum operam perdis, litus aras: Ergo terram aratro sulcas.* Hic est ambiguitas

tas

tas in phrasi, Arare litus. Huc refer
omnia enigmata, oracula, adagia,
allegorias &c. Ut: Ajo te Aecida Ro-
manos vincere posse.

*Fallacia Compositionis & Divisi-
onis est, quando in oratione componun-
tur distinguenda, vel separantur con-
jungenda. In compositionis ergo fal-
laciâ fit progressus à benè divisis ad
malè conjuncta. Ut: Qui vivit, jam
natus est: Homo quinquagenarius vi-
vit: Ergo jam natus est. In fallacia
Divisionis fit progressus à benè con-
juncto ad malè divisum. Ut: Quinque
sunt 2. & 3. Ergo 5. sunt 2. & sunt 3.*

*Fallacia Prosodie vel accentus est,
cum diversitas est in compositione vo-
cis spiritu, literâ, quantitate, gestu o-
rationis, tono &c. Ut si sumatur quies,
pro qui es: ara, pro hara; equus, pro
æquus: pendere, pro pendere.*

Figura

Figura dictionis decipit 1. Similitudine dictionum inter se, quae similiter sonant. Ut: fons est generis masculini, Ergo & frons. 2. Diversorum praedicamentorum confusione. Ut: Quod emisti, comedisti: crudam carnem emisti. Ergo crudam carnem comedisti. Major loquitur de substantia; Minor de qualitate carnis.

Solvuntur omnes haec fallaciae in verbis Distinctione. In homonymia & amphibolia distingue dictionem vel Orationem in sua significata. Fallaciam Compositionis solve per Divisionem. Divisionis per Compos. Fallaciam accentus per distinctionem Spiritus, quantitatis &c. Figuram per distinctionem grammaticarum affectionum & praedicamentorum. Sequuntur fallaciae in rebus.

Fallacia Accidentis est, cum di-

stin-

stinguitur inter se & per accidens.

Vt: homo est species, homo est risibilis. Ergo risibile est species. Hic risibile predicatur de nomine per se; species verò per accidens, quia est notio secunda. Solvitur distinctione, & adjectione vocum per se & per accidens, prolatione similis exempli.

Fallacia à dicto secundum quid ad dictum simpliciter est, cum id, quod dicitur secundum quid, affirmatur vel negatur simpliciter. Vt: Ovidius est bonus Poeta, Ergo est bonus. Cæsar non est lapis. Ergo non est. Solvitur negatione consequentiæ, idem distinctione.

Ignoratio Elenchi est, Syllog. qui ad redarguendum est propositus, sed non fit secundum idem, ad idem, similiter & eodem tempore, uti vera contradictio requirit. Vt qui visu est

præ-

præditus, videt. Qui dormit, visu est præditus; Ergo qui dormit, videt. Aliud Enunciatum de actu, aliud potentia sumitur. Solvitur negatione & destinatione.

Fetitia principii est, cum quis idem per idem, (simpliciter, aut sub aliis vocculis) incertum ignotumque per incertius ignotiusve aut æquè incertum & ignotum probat. Ut si probas voluptatem esse summum bonum, quia jucundum. Solvitur negatione antecedentis & consequentia, & ostendo idem per seipsum probari.

Fallacia Consequentis est, quando Antecedens vitiosè arguimus ex consequente, in iis, quæ non recipiuntur. Ut quando arguitur. 1. A positione unius ad positionem alterius. Ut: Omnis homo est animal, Ergo omne animal est homo. 2. A destructione antecedentis ad destructionem consequentis.

tis.

tis. Vt: si homo est, animal est: Ergo si homo non est, animal non est. 3. A communiter accidentibus. Vt: Proci sunt comiti; Ergo omnes comiti sunt proci. 4. Ex insufficienti enumeratione partium. Vt: hic scit aliquot Syllogismos conficere. Ergo est bonus Logicus.

Solvitur negatione consequentiae.

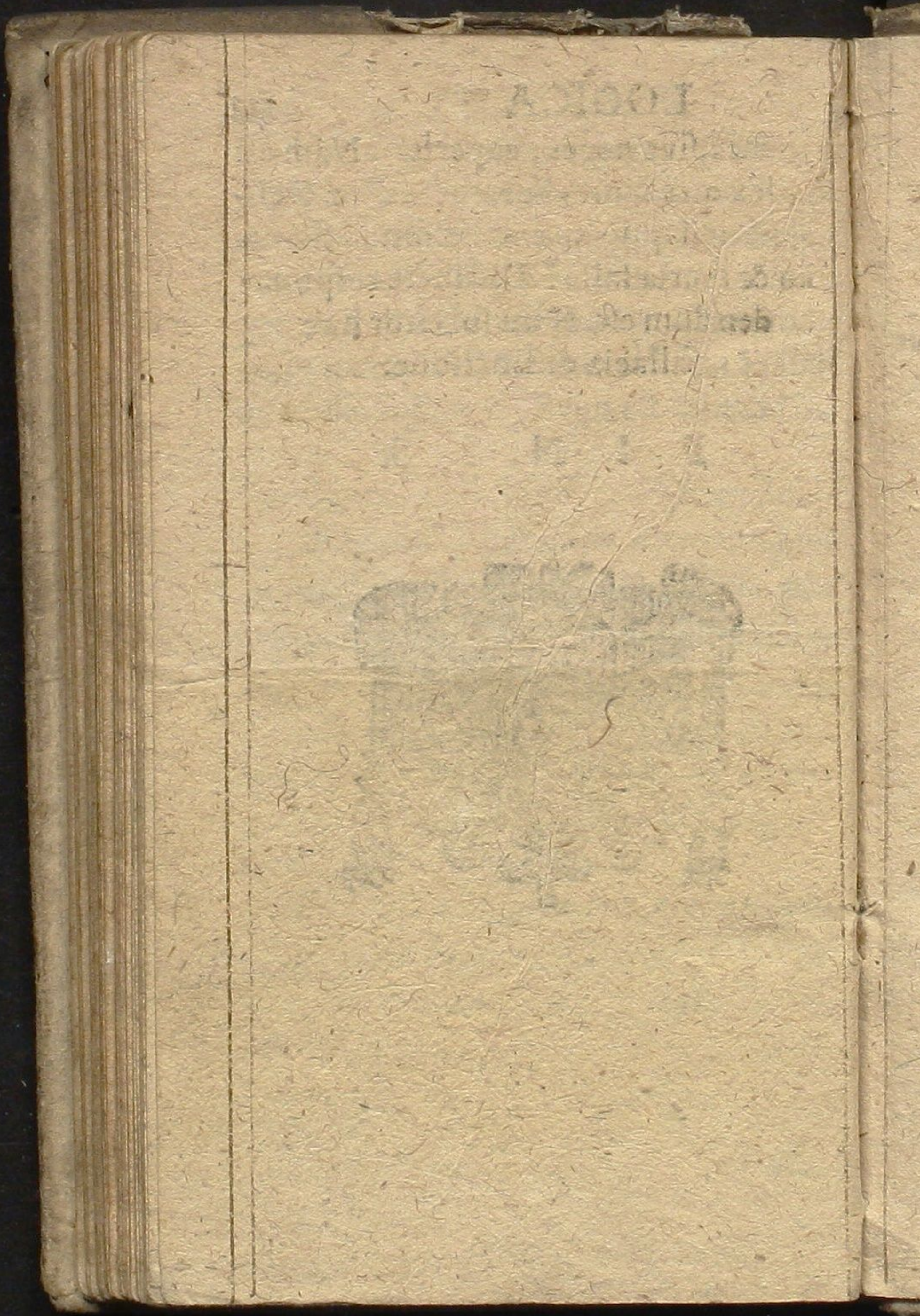
Fallacia secundum non causam ut causam est, quando Conclusio non sequitur, propter alienam non datam rationem vel insufficientem. Hic ducit insomnes noctes. Ergo nimis est numatus. Per vinum potes inebriari. Ergo vinum est malum. Solvitur negatione.

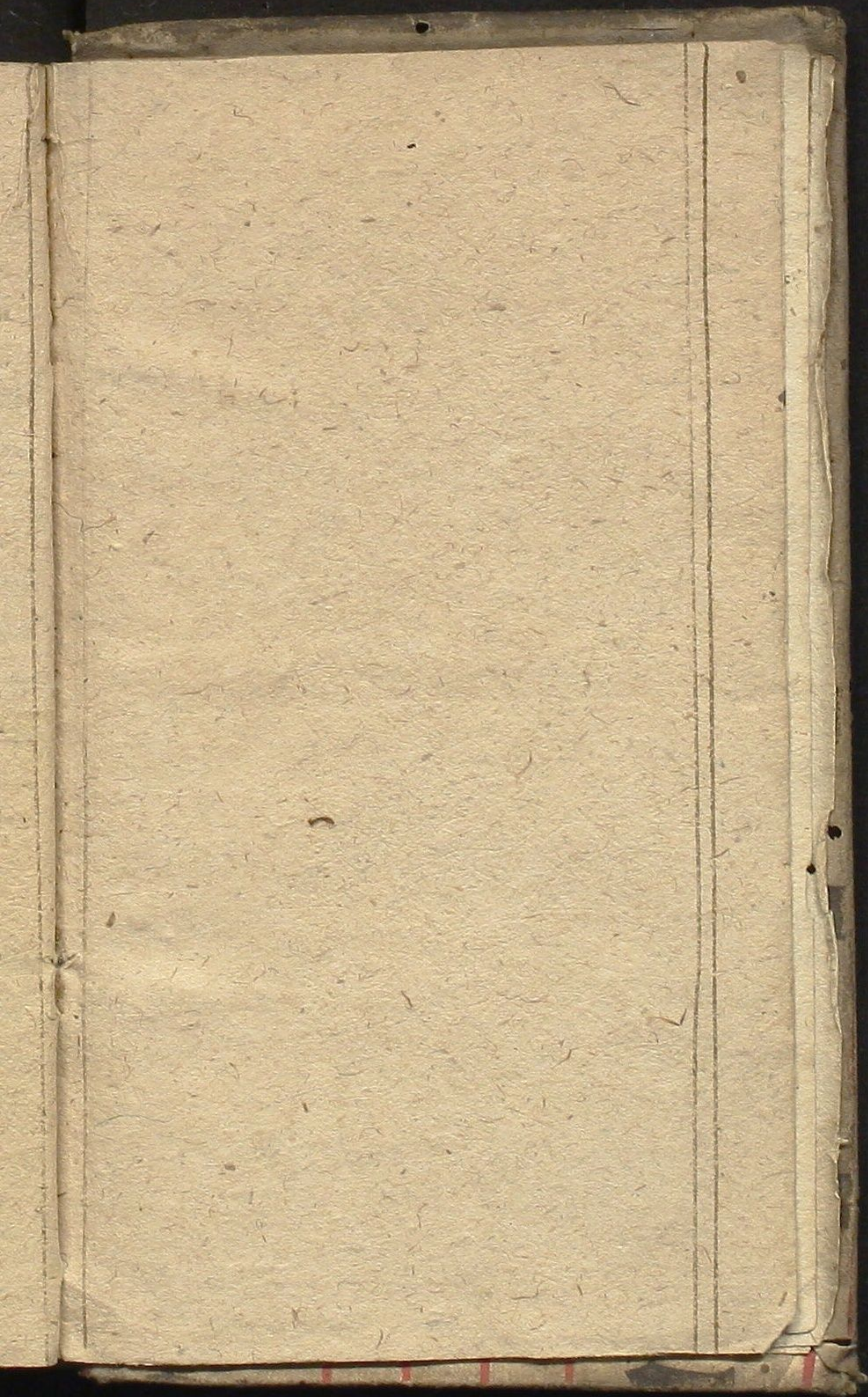
Fallacia plurium interrogantis, est, quando plures quaestiones proponuntur ut una; ideoque sophista sive affirmativè sive negativè respondentem capit. Vt: Desistine furari? sive
affir-

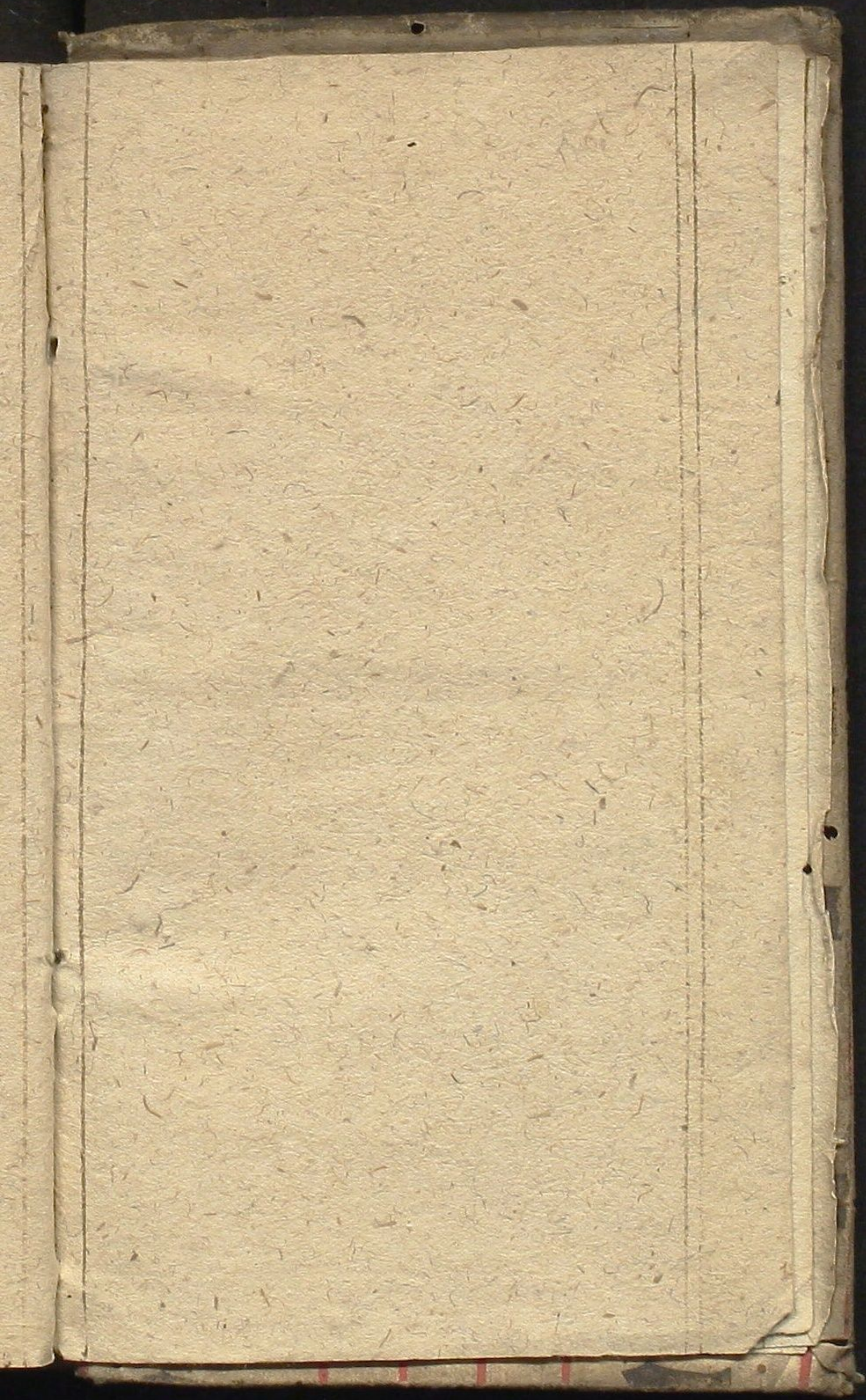
imes, sive neges, caperis. Nam est
lex quæstio. 1. Furatus es. 2. Desi-
: Aut si quis quærat: Suntne flumi-
na & maria falsa? Distinctè respon-
dendum est. Nam solvitur hæc
fallacia distinctione.

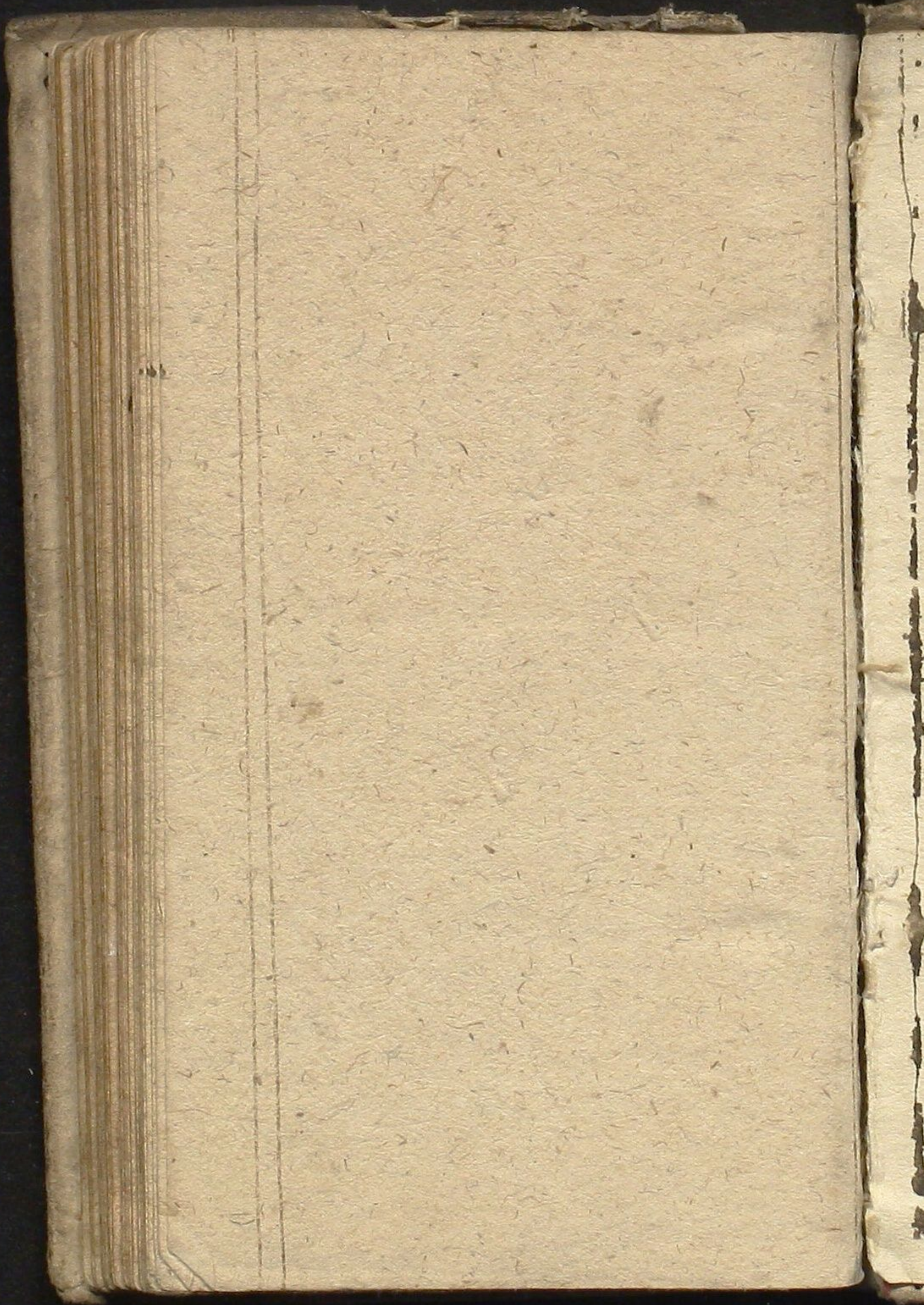
F I N I S.

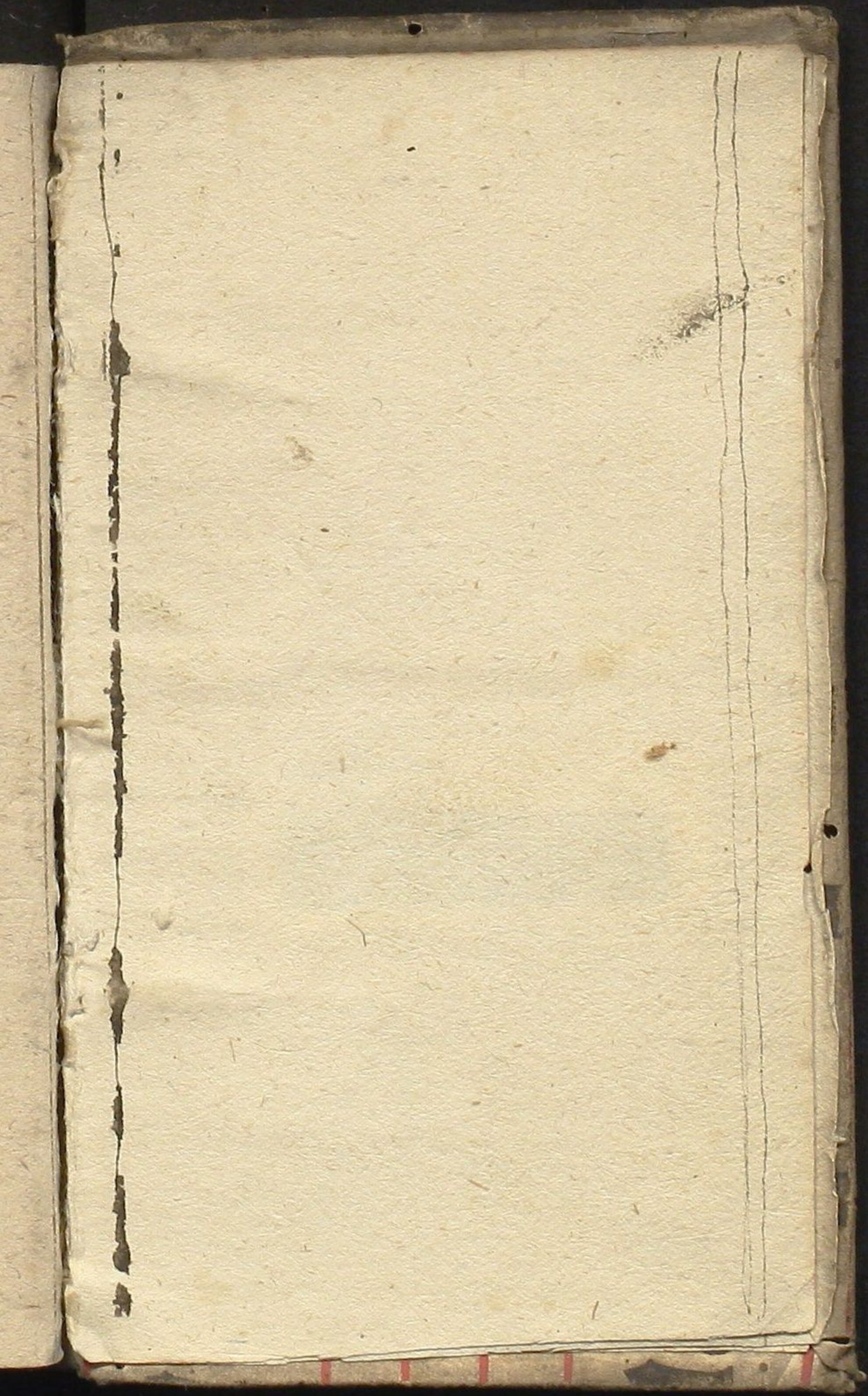

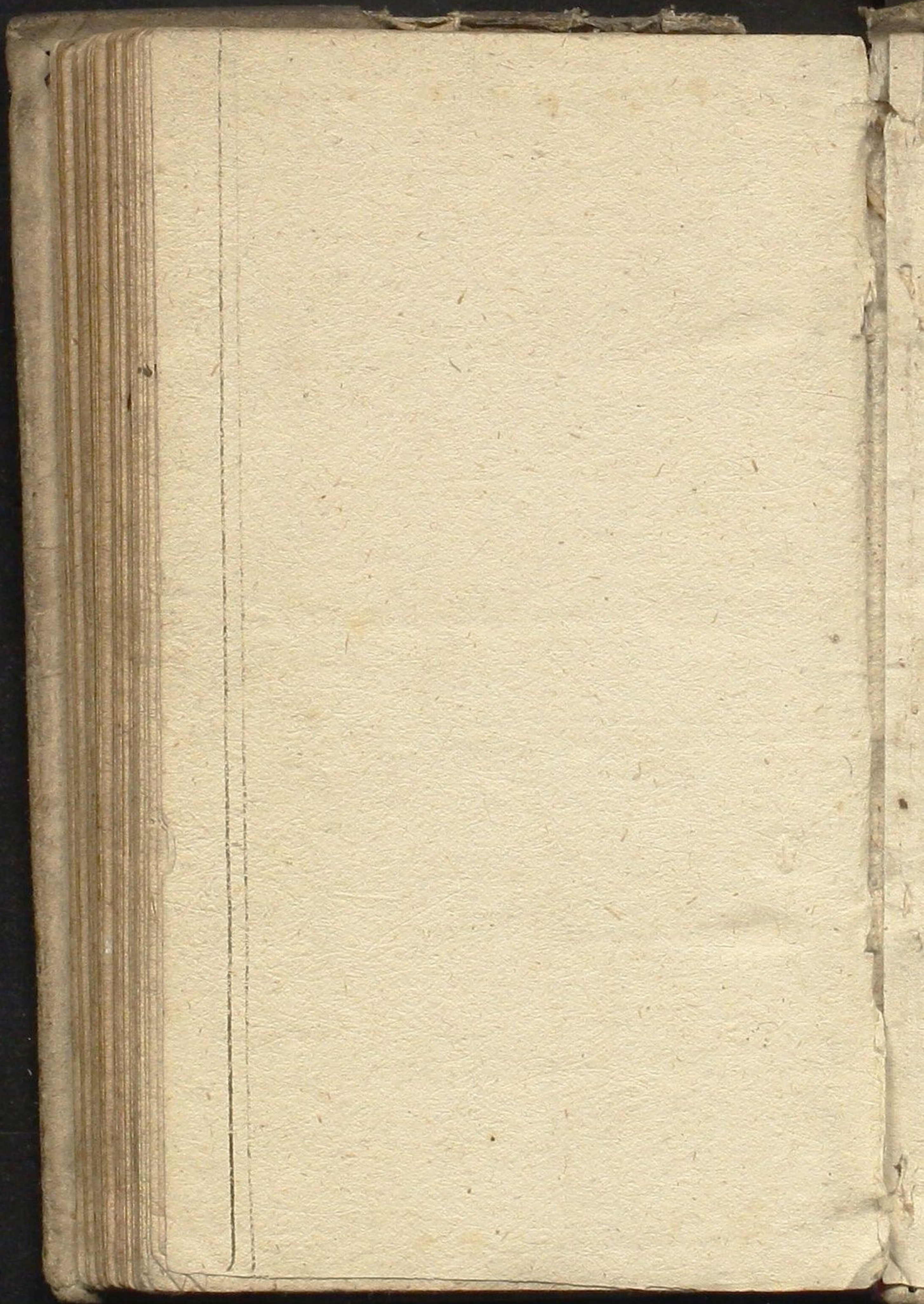

ULB Halle

3

007 375 689

In B moli Cantu.

A lamire	Ascendendo caro	mi	Descendendo	la
Besabemi		fa		fa
Cesolfaut		ut		Sol
Dela sol re		re		la
E lamire		mi		mi
E fa ut		Semp		fa
Gesol re ut		re		Sol.

In Duro Cantu

A lamire	Ascendendo	re	Descendendo	la.
Besabemi		mi		mi.
Cesolfaut		ut		fa.
Dela sol re		re		Sol.
E lamire		mi		la.
E fa ut		Semp		fa.
Gesol re ut		ut		Sol.

Domine, quando
veneris iudica,
re terram, ubi me abscondā.

Non nobis Domine
non nobis, sed no-
mini tuo da
gloriam.

Si Deus pro nobis
quis contra nos.

AMEN
Amen

VD 77

Σ

LOGICÆ
PERIPATETICÆ
PRÆCEPTA

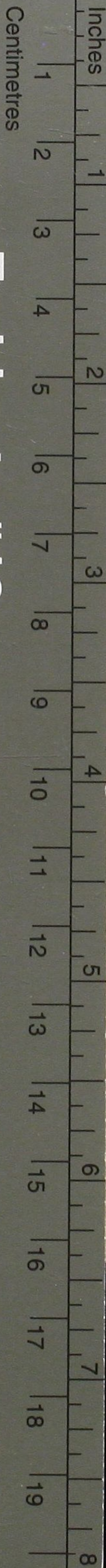
*Ita perspicuè atq; breviter
Scholiis exemplisq; illustrata; ut qui-
vis latinè doctus ingenio &
memoriâ capere possit:
olim collecta*

à
CASP. BARTHO
LINO Malmogio
Dano.

*Nunc verò demum in usum
juventutis edita*

Editio Septima.

Anno M. DC. XXIX.

Farbkarte #13

B.I.G.

Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black